

TÜRK SANAT EĞİTİMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ
VE
BAUHAUS EKOLÜNÜN TÜRK SANAT EĞİTİMİNE
YANSIMALARI
Semavat KARABIYIKOĞLU BODUROĞLU
(Yüksek Lisans Tezi)
Eskişehir, 2010

**TÜRK SANAT EĞİTİMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE BAUHAUS
EKOLÜNÜN TÜRK SANAT EĞİTİMİNE YANSIMALARI**

Semavat KARABIYIKOĞLU BODUROĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Güzel Sanatlar Eğitimi (Resim-İş Öğretmenliği) Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Şahin ÖZYÜKSEL

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Şubat 2010

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Semavat KARABIYIKOĞLU BODUROĞLU'nun "Türk Sanat Eğitiminin Tarihsel Gelişimi ve Bauhaus Ekolünün Türk Sanat Eğitimine Yansımaları" başlıklı tezi 05.02.2010 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim İş Öğretmenliği yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Adı-Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Prof.Şahin ÖZYÜKSEL

Üye : Prof.Dr.Esmahan AĞAOĞLU

Üye : Doç.Şemsettin EDEER

Prof.Dr.Esmahan AĞAOĞLU
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ**TÜRK SANAT EĞİTİMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE BAUHAUS
EKOLÜNÜN TÜRK SANAT EĞİTİMİNE YANSIMALARI**

Semavat KARABIYIKOĞLU BODUROĞLU

Güzel Sanatlar Eğitimi (Resim-iş Öğretmenliği) Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Şubat, 2010

Danışman: Prof. Şahin ÖZYÜKSEL

Sanat eğitimi, insanlık tarihinin her döneminde çeşitli yaklaşımlarla genel eğitim sürecindeki yerini almıştır ve insanlık tarihinin her evresinde de yerini almaya devam edecektir. Bu bağlamda sanat, bünyesinde yeni değişimleri barındırmaktadır. Sanatın bu değişimi sanat eğitiminin de değişip gelişmesini gerekli kılmaktadır.

Sanat eğitiminin amacı, sanatsal bir olguya veya esere ulaşmak değildir. Sanat eğitiminin amacı bireye ulaşma çabasıdır. Sanat eğitimi bireylerin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde oluşturulmalıdır. Bunu gerçekleştirmek için de bireyi çok iyi tanımak gereklidir. Her birey farklı farklı ihtiyaçlara sahiptir. Bu yüzden sanat eğitimi programları da farklı ihtiyaçlara cevap verebilmelidir. Sanat eğitimi programları ülke geçmişi ve koşulları üzerine kurulup, bireylerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek ölçüde çeşitlenmelidir.

Bu çalışmanın önemi, bu tür çağdaş yaklaşımlara ışık olabilecek yeni özgün arayışları desteklemek ve sanat eğitiminin bir bireyin yaşamındaki yerini daha önemli hale getirerek, sanatın bireyin hayatının bir parçası olduğunu benimseyen bir dünya görüşünü biçimlendirmeye çalışmaktır.

Bu tez de Türkiye’de ve Batı’da sanat eğitimi yöntemlerinin ve yaklaşımlarının gelişimini inceleme yolu izlenmiştir. Araştırma tarama modelindedir. Türk eğitim tarihinin içerisinde sanat eğitiminin gelişim aşamaları ile Türk sanat eğitimine Bauhaus

ekolünün etkileri hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Bu bilgiler ışığında yorumlar yapılmıştır. Tez, kütüphanelerde yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen yayınlardan toplanan veriler kullanılarak hazırlanmıştır. Kaynaklar kütüphane çalışmalarını ve İnternet yoluyla toplanmıştır.

Sonuç olarak Türkiye'deki sanat eğitiminin gelişim aşamalarına Bauhaus ekolünün yansımaları sonucunda Köy Enstitülerinin kurulması, Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu ve bugüne kadarki süreçte Türk Sanat eğitiminin gelişimi üzerine çalışılmıştır.

ABSTRACT

THE HISTORICAL DEVELOPMENT of TURKISH ART EDUCATION
and
THE REFLECTIONS of BAUHAUS SCHOOL on TURKISH ART EDUCATION

Anadolu University

Graduate School of Educational Sciences

Department of Education of Art Sciences (Teaching Of Art)

February, 2010

Advisor: Şahin ÖZYÜKSEL, Professor

Art education has taken its place in the general education process with various approaches in each stage in the history of humanity and it will continue to be so. From this point of view, art contains new changes in itself. These changes in art necessitate the change and development of art education.

The purpose of art education is not to reach a case or artistic works. The purpose of art education is the effort to reach the individuals. Art education must be formed in a way that responds to the needs of individuals. To achieve this it is necessary to know the individual very well. Each individual has different needs. That's why art education programs should be able to respond to different needs. Art education programs should be varied to respond the needs of individuals considering into account the history of the country and its conditions.

The importance of this study is to support the new original approaches that could be a light for this kind of modern approaches and to work on shaping a philosophy of life that sees art as a part of individual's life by making art education more important in the individual's life.

In this thesis, we have studied the improvement of art education approaches and methods in Turkey and the West. The research has survey model. It is given detailed information about The history of Turkish Education, development of art education and the influence of Bauhaus School on Turkish Art Education. Comments have been made in the light of this information. Thesis has been prepared using data collected from publication obtained from the investigations made in the library. Resources were collected through the library studies and Internet.

In conclusion, as a result of reflections of the Bauhaus School on the development of art education in Turkey, “Köy Enstitüleri” were established and so far that process has been working on the development of art education.

ÖNSÖZ

İnsanın vazgeçilmez ihtiyaçlarından olan genel eğitim içerisinde sanat eğitimi önemli bir yere sahiptir ve her geçen gün daha da önem kazanmaktadır. Sanat eğitimi insanda varolan yaratıcılık kavramını ortaya çıkarmakta ve insanın etrafına daha yaratıcı bir gözle bakmasını sağlamaktadır.

Araştırma kapsamı dahilinde Türkiye'deki ve Batı'daki sanat eğitiminin tarihçesine değinilmiştir. Tarihsel sürece bakış sonucunda Türkiye'deki ve Batı'daki sanat eğitimi yöntemlerinin ve yaklaşımlarının gelişimi incelenerek, sanat eğitiminin bireyin yaşamındaki yerini daha önemli hale getirmek ve sanatın insan hayatının bir parçası olduğunu benimseyen bir dünya görüşünü biçimlendirmeye çalışmak, çağdaş yaklaşımlara ışık tutabilecek yeni özgün arayışların ortaya çıkarılmasına yardımcı olmak amaçlanmıştır. Bu konuda sunulan önerilerin dikkate alınması umulmaktadır.

Bu araştırmanın gerçekleşmesinde bir çok kişinin katkısı bulunmuştur. Birikimlerinden yararlandığım tez danışmanım hocam Sayın Prof. Şahin Özyüksel'e, tez izleme jürimde yer alarak katkı sağlayan hocalarım Sayın Prof. Dr. Esmahan AĞAOĞLU'na ve Sayın Doç.Şemsettin EDEER'e saygı ve teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca çalışmalarım süresince her sıkıntıda benim yanımda olan, emeğini esirgemeyen canım annem Ümmügülsüm GÜRSOY'a ve tüm AİLEME, tezimin tüm aşamalarında sabırla desteğini ve yardımlarını esirgemeyen, hayatımda olmasından gurur duyduğum değerli hayat arkadaşım, can yoldaşım, eşim, meslektaşım Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen Özkan BODUROĞLU'na, ve bütün hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	iii
TEZ ÖZÜ.....	iv
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ.....	viii
ÖZGEÇMİŞ.....	ix
İÇİNDEKİLER.....	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Sorun.....	2
1.2. Amaç.....	2
1.3. Önem.....	3
1.4. Sınırlılıklar.....	4
1.5. Tanım ve Kısaltmalar.....	4
2. YÖNTEM.....	6
2.1. Araştırmanın Modeli.....	6
2.2. Evren ve Örneklem.....	6
2.3. Veri Toplama Araçları.....	7
2.4. Veri Çözümleme Teknikleri.....	7
3. SANAT.....	8
3.1. Sanatın Tanımı.....	8
3.2. Sanat Eğitimi.....	11
3.3. Türkiye’de Sanat Eğitiminin Tarihsel Gelişimi.....	13
3.3.1. Cumhuriyetin İlanından Önceki Dönemde Sanat ve Sanat Eğitiminin Gelişimi.....	13
3.3.2. Cumhuriyetin İlanından Sonraki Dönemde Sanat ve Sanat Eğitiminin Gelişimi.....	16
4. BAUHAUS.....	6
4.1. Bauhaus’un Kuruluşu ve Amaçları.....	26
4.2. Bauhaus Eğitim Sistemi.....	28
4.2.1. Hazırlayıcı Öğretim.....	29

	<u>Sayfa</u>
4.2.2. Teknik Öğretim.....	30
4.2.3. Strüktürel Öğretim.....	31
4.3. Bauhaus' un Getirmiş Olduğu Yenilikler.....	32
4.4. Bauhaus' un Türk Sanat Eğitimine Yansımaları.....	33
4.4.1. Köy Enstitüleri.....	35
4.4.1.1. Kuruluş Gerekçesi.....	35
4.4.1.2. Kuruluş ve Gelişim.....	38
4.4.1.3. Bauhaus ve Köy Enstitüleri.....	42
3.4.2. Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nun Yapılanması...	44
3.4.3. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi.....	50
5. SONUÇ	53
5.1. Sonuç.....	53
6. KAYNAKÇA	56

Birinci Bölüm

GİRİŞ

Klasik yaşamından uzaklaşarak kozmopolit şehirlerin ve fabrikaların etkisi altında kalan bireylerin; yaşadıkları toplumdan ve sanattan beklentisi değişmişti. Böylece klasik anlayışla eğitim veren kurumlar gibi geleneksel akademiler de sorgulanmaya başlandı. Yeni ihtiyaçların ortaya çıkmasıyla yeni bir anlayışa sahip eğitim kurumlarının aranması gündeme gelmiştir. Bauhaus okulu sanat eğitimi ve sanatın işlevselliği üzerine geçmişten günümüze kadar gelen bir çok yeniliği hayata geçirdi. Ülkemizde Bauhaus'un yansıması olarak kabul edilen ilk kurumlar 1940 yılında kurulan ve kısa bir süre sonra kapatılan Köy Enstitüleri'yle, 1957 yılında kurulan Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okuludur. Çalışmanın kapsamı içerisinde sanat eğitimi kurumu olarak bu iki kurumu ele almak doğru olacaktır.

Batıda Bauhaus'un ülkemizde de Köy Enstitüleri ve Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulunun kurulmasına neden olan toplumsal yapı, eğitim anlayışları ve öğretim programları ayrı ayrı ele alınarak aralarındaki ilişkilerin sorgulanması gerekli bulunmaktadır. Bu yolla farklı bir zamanda, farklı bir kültür içinde bir devrim yaratan okulun başka bir zaman diliminde ve kültürde yeniden yapılandırılarak uygulanması sürecine dikkat çekilebilir.

Almanya'da 1919'da kurulan Bauhaus ve onun eğitim prensipleri örnek alınarak yapılandırılan Köy Enstitüleri ve 1957 yılında İstanbul'da kurulan Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu "Türk Sanat eğitiminin tarihsel Gelişimi ve Bauhaus Ekolünün Türk Sanat Eğitime Yansımaları"nın incelenmesinin 21. yüzyılın başında Türk Sanat Eğitiminin gelişimine katkı sağlayabileceği öne sürülebilir.

Yeni Model Arayışlarında ise; Geleneksel Akademi Modeline bir tepki ve alternatif olarak ortaya çıkan, sanat ve zanaat ilişkisinin bir arada olması gerektiğini savunan ve sanatın toplum ile bütünleşerek günlük yaşamımıza uygulanması fikrini ortaya atan "Sanat ve Zanaat" hareketi olmuştur. Zanaat ve sanat ikilisini, sanatın toplumla ilişkisini farklı bir bakış açısıyla ele alarak sanat eğitiminde köklü değişime

yol açan Bauhaus Okulu'dur. Bu nedenle, model olarak alınan Bauhaus'un kuruluşu, tarihsel gelişimi ve Türk sanat eğitime getirmiş olduğu yeni anlayışların incelenmesi gerekmektedir.

Türkiye'nin sanayileşme süreci tanımlanarak, eğitim alanında yapılan yeniliklerin incelenmesi alana katkı sağlayabilir. Eğitim kurumlarımız içerisinde Bauhaus ekolünün ilk uzantısı olarak kabul edebileceğimiz "Köy Enstitüleri" ve Bauhaus Okulunun bir yansıması olarak kurulan Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu incelenerek Türkiye'de sanat eğitimi kurumları içerisindeki yerlerinin belirlenmesi gerekmektedir.

Sanatı gelecek kuşaklara aktarırken sanatçılara ihtiyaç duyulmaktadır. Sanatçıların iyi yetişmesi gereklilik haline gelmiştir. Bu açıdan, çalışmanın konusuna dair aşağıdaki sorunların çözümlenmesi, bu çalışmanın hazırlanmasına alt yapı oluşturacaktır.

1.1.Sorun

Türk Sanat Eğitiminin Tarihsel Gelişimi ve Bauhaus Ekolünün Türk Sanat Eğitime Yansımaları nelerdir?

- Türkiye'de Sanat Eğitiminin tarihsel gelişim süreci nasıldır?
- Bauhaus Ekolünün Türk sanat Eğitime yansımaları nelerdir?

1.2.Amaç

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de Sanat Eğitiminin tarihsel gelişimini araştırmak ve Bauhaus Ekolünün Türk sanat eğitime yansımalarını incelemektir. Bauhaus'un Türk Sanat Eğitime yansıması olan Köy Enstitüleri ve Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nun, Türk sanat eğitiminin neresinde olduğu ve nasıl bir etkiye sahip olduğunu belirlemek ve günümüz sanat eğitime katkılarını belirtmek amaçlanmıştır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda yanıtları aranan sorular şunlardır:

- Türk sanat eğitimi zaman dizini nasıl bir süreç içerisinde oluşmuştur?
- Bauhaus Ekolünün yansıması olan Köy Enstitülerinin Türk Sanat Eğitimine etkisi nelerdir?
- Bauhaus anlayışına göre şekillenen Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nun, Türk Sanat Eğitimine Katkıları ve Tarihsel Gelişim Aşamaları nelerdir?
- Köy Enstitüleri'nin kuruluş amacı nedir?
- Köy Enstitülerinde verilen eğitimin özellikleri nelerdir ve eğitimde sanat eğitiminin yeri nedir?
- Bauhaus'un Sanat Eğitimine ve Köy Enstitülerine katkıları nelerdir?
- Köy enstitülerinde Güzel Sanatlar Eğitimi ve Tonguç'un estetik anlayışının Köy Enstitüleri'ne yansıması nasıldır?

1.3. Önem

Sanat eğitimi; nitelikli insan yetiştirme açısından en önemli eğitim modelidir. Her yönden değişimlerin yaşandığı günümüz teknoloji çağında sanatçı ve sanat eğitimcisi hem görsel birikim açısından tüm dünyada olanlardan haberdar olmalı, biçimlendirmede yeni ifade olanaklarına hakim olmalıdır. Sanat nasıl döneminin koşullarına göre şekilleniyorsa, sanat eğitimi de sanatın bu değişen yapısına uygun olarak şekillenmelidir. Bu bağlamda Türkiye'de sanat eğitimi veren kurumlarda yetişen sanatçı ve sanat eğitimcileri düşünce ve biçimlendirmede çağın gereklerini yerine getirmesi ve bu gereklere yer vermesi önemlidir.

Bu araştırma; Güzel Sanatlar Eğitimi içinde Bauhaus Ekolünün Türkiye'deki yansımaları olan Köy Enstitüleri ve Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu olarak kurulup, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi olarak yola devam eden bu kurumların Türk sanat eğitiminin gelişimindeki yeri ve öneminin anlaşılması açısından gerekli görülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma,

Ulaşılabilen görsel ve yazınsal kaynaklar doğrultusunda Türk Sanat Eğitiminde önemli bir yere sahip olan Köy Enstitüleri, Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu ve onun devamı niteliğindeki Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ile sınırlıdır.

Araştırmada kullanılacak kaynaklar, konuya ilişkin bilgileri açıklayıcı niteliktedir.

Bu araştırmanın alt sınırı, Türkiye’de sanat eğitimi veren kurumların ortaya çıkış zamanı olarak alınmıştır.

1.5. Tanım ve Kısaltmalar

Bauhaus: 1900’lerde Avrupa’da ortaya çıkan bir sanat hareketidir. Aslında bir ekol olarak ele alınır. 20. yy. sanayi ve teknoloji dünyasının, yeni sanat anlayışı, estetik değerleri ve bu sanat anlayışının öğretimi, Bauhaus hareketi ile net, anlaşılır ve orijinal yapısallığına kavuşmuştur (Atalayer, 1994:70-71).

Görsel Sanatlar: Kırıçoğlu(2000: 7), Görsel Sanatlar; resim, heykel, mimarlık, grafik sanatlar, endüstri tasarımı, uygulamalı sanatlar, sinematografi, fotoğrafı, moda tasarımı, bilgisayar sanatı gibi oldukça geniş bir alan olarak nitelendirilmektedir.

Köy Enstitüleri: 17 Nisan 1940 tarihli 3803 sayılı kanunla kurulmuştur. “İş içinde, iş aracılığıyla, iş için öğretme”, bir başka ifade ile; “üretim içinde eğitim” yöntemiyle; köye öğretmen, eğitmen ve sağlık memuru yetiştirmek, köyü canlandırmak ve kalkındırmak için İsmail Hakkı Tonguç tarafından geliştirilen kurumlardır.

M.Ü.G.S.F: Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi.

Sanat Eğitimi: Etkin olarak sanat uğraşısında bulunan kişide ve sanat eseriyle karşılaşp onu değerlendirende harekete geçen tüm zihinsel yeti ve süreçleri, duygu, algılama, imgeleme, düşünme, anlama ve çağrışım gibi güçleri eğitmek işidir(Balamir, 1999:4).

İkinci Bölüm YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, alan-yazına ve görsel belgelere dayalı betimsel bir çalışmadır. Sorunsalı saptamak için alan-yazın taramasının yanı sıra görsel ve yazılı veri toplamada elektronik (internet) ortamdan yararlanılmıştır. Probleme yönelik beş alt problem belirlenerek; alt problemlere ilişkin bulgular ve yorumlarla problem irdelenmiştir. Yazın taraması yapıldığından; kitap, makale, tutanak, özel yazı gibi birinci kaynaklardan yararlanılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Belge taramaya dayalı bir araştırma olduğu için, çalışma evreni ve örnekleme belgelere dayalıdır. Ulaşılabilen görsel ve yazınsal kaynaklar, örnekler incelenerek problem irdelenmeye çalışılmıştır. Varılan sonuçların sanat eğitimi alan tüm öğrencilerin sanatı tüm yaşamlarına özümseyerek yansıtmaları bakımından ne kadar önemli olduğunun farkına varılması açısından ve sanat eğitmeni yetiştiren, eğitim fakültelerinin resim-iş öğretmenliği bölümleri için yararlı olacağı düşünülmektedir. Yazın taraması yapılırken; kitap, makale, tutanak, özel yazı gibi birinci kaynaklardan yararlanılmıştır.

Örneklem olarak taranmış olan kaynakların konulara göre dağılımı aşağıdaki şekildedir:

(Adet)	<u>Kitap</u>	<u>Dergi</u>	<u>Tez</u>	<u>Katalog</u>	<u>Sempozyum Bildirisi</u>	<u>İnternet</u>
<u>KONU</u>						
Sanat	8 ad.	1 ad.				
Sanat Eğitimi	6 ad.	2 ad.				
Tarihsel Süreç	14 ad .	1 ad.	1 ad.			1 ad.

(Adet) Kitap Dergi Tez Katalog Sempozyum Bildirisi İnternet

KONU

Bauhaus	7 ad.	4 ad.		5 ad.	
Köy Enstitüleri	7 ad.	3 ad.		1 ad.	
Devlet Tatbiki					
Güzel Sanatlar	2 ad.	1 ad.	2 ad.	4 ad.	2
Yüksekokulu					
Marmara					
Güzel Sanatlar	2 ad.			1 ad.	1
Fakültesi					

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, araştırmanın modeli gereği basılı kaynakların, güncel ve görsel sanat gelişimlerinin incelenmesi esasına dayandığından alan-yazın taraması ve görsel belgelere dayalı betimsel yöntem kullanılmıştır.

2.4. Veri Çözümleme Teknikleri

Türkiye’de Sanat Eğitiminin tarihsel gelişimi ve Bauhaus Ekolünün Türk Sanat Eğitimine Yansımaları adlı araştırmanın alt problemlerini oluşturan Sanat eğitiminin Tarihsel Gelişimi, Bauhaus Okulu’nun kuruluşu, okulun eğitim anlayışı ve bu okulun sanat anlayışı ile ülkemizde şekillenen Köy Enstitüleri, Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu ve bu kurumun devamı niteliğinde olan Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi hakkında alan- yazın taraması yapılarak kaynaklar araştırılmıştır. Sorunsalı saptamak için alan-yazın taramasının yanı sıra internet üzerinden yurt içi ve yurt dışında yapılan sayısız taramalar sonucunda ulaşılabilen yerli ve yabancı kaynaklar taranmıştır. Araştırmalar sonucunda çalışmanın temelini oluşturan bu kavramlar yordanarak Türk Sanat Eğitiminin Tarihsel Gelişimi ve Bauhaus Ekolünün Türk Sanat Eğitimine Yansımaları ve günümüz sanat eğitimi ile ilişkisi açıklanmaya çalışılmıştır.

Üçüncü Bölüm

SANAT

3.1. Sanatın Tanımı

Günümüzü algılayıp anlamak, günümüze kadar geçmişte olup bitenleri ve yapılanları öğrenmek, bilmekle gerçekleşir. Tarih bize, yazılı belgelerle geçmişten bilgiler sunmaktadır. Yazıyla beraber insanların duygularını düşüncelerini çevrelerine ifade edebildikleri en önemli ifade yolu, sanat olmuştur. Bu yüzden yazının bulunmasına kadar olan süreç hakkında bize sanat buluntuları bilgi vermektedir(Aytaç, 1981).

İnsanların mağaralarda yaşadığı dönemlerde, mağara duvarlarına yapmış oldukları resimlerden sanatın, insanın yaratıldığı ilk andan itibaren varolduğu anlaşılmaktadır. İnsanlar bugünkü teknolojik gelişmelere ulaşmaya kadarki süreçte ellerinde bulunan kısıtlı imkanlarla da olsa farklı farklı teknikler kullanarak heykelticiler yapmışlardır. Kısıtlı imkanlarla bile insanlar kendini ifade etmeye çalışmış ve sanat geçmişten günümüze varolmuştur.

Subjektif bir kavram olan sanatın kesin bir tanımını yapmak mümkün değildir Tarihsel anlamda sanat kavramının tartışılması 19. yüzyılın sonlarında gündeme gelmiştir(Tansuğ, 1982:51).

Sanatın bugüne kadar birçok tanımı yapılmıştır. Bunlardan birkaçı şu şekildedir:

Sanat kavramı günümüzde, genellikle görsel ve plastik sanatlar anlamında kullanılmaktadır. Sanat, insan ile doğadaki nesnel gerçekler arasındaki estetik ilişkidir. Genel olarak sanat insanların doğa karşısındaki duygu ve düşüncelerini çizgi, renk, ses, söz ve ritim gibi araçlarla güzel ve etkili bir biçimde kişisel bir üslupla ifade etme çabasından doğan ruhsal faaliyettir(Artut, 2001:19).

Önemli bir iletişim aracı olan sanat insan yaşantısı ile bütünlesen, toplumsal değer ve ideallerin belirlenmesinde, hayata geçirilmesinde önemli bir faktördür(Reez, 1960:21).

Sanat, sözlük tanımıyla da “bir duygunun bir tasarımın, veya bu anlatımlar sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık” ya da “belli bir uygarlığın ya da topluluğun anlayış ve beğeni ölçülerine uygun olarak yaratılmış anlatımdır”(TDK:1253).

Sanatın Öyküsü adlı kitapta Sanat şöyle tanımlamaktadır:

“Sanat diye bir şey yoktur aslında. Yalnızca sanatçılar vardır. Bir zamanlar bazı adamlar renkli toprakla bir mağaranın duvarına kabaca bizon resimleri çiziktiriyordu; bugün de bazıları boya satın alıp duvar ya da tahta perdeleri resimliyor ve daha birçok başka şeyler üretiyorlar. Tüm bu etkinlikleri sanat diye tanımlamakta hiçbir sakınca yok, yeter ki bu sözcüğün yer ve zamana göre birbirinde değişik anlamlara gelebileceği unutulmasın. Ve günümüzde nerdeyse bir korkuluk veya tapınma aracı haline gelen ve büyük S ile başlayan Sanat’ın varolmadığının bilincinde olunulsun” (Gombrich, 2007:15).

Sanatı ifade eden tam bir tanım bulmaktan ziyade, insanların sanatı benimsemeleri ve hayatları içerisine almaları, daha bilinçli, sanata karşı duyarlı bir toplum oluşması daha önemlidir.

Sanat genel olarak dörde ayrılır.

1. Plastik sanatlar: Resim, Heykel, Mimarlık
2. Fonetik Sanatlar: Dramatik ve Betimsel sanat etkinlikleri
3. Görüntü Sanatları: Dans, Bale, Opera, Pantomim, Kukla, Kareografi, Sinema, Fotoğraf.
4. Sözel Sanatlar: Edebiyat (Şiir, Tiyatro Metinleri, Denemeler, Deyişler, Atasözleri, Halk Masalları)(Kırıçoğlu, 2002:36).

Sanat insana özgü bir ifadedir. İnsanlığın ilk varolduğu andan itibaren varolan sanat, zamana, çağlara göre farklı anlamlar ifade etmiştir. Sanat bir duygunun veya güzellik kavramının ifade edilmesinde kullanılan yöntemler ve yaratıcılıktır. Sanat insanın doğasında mevcuttur. İnsan olmanın ifadesidir(Artut, 2001:89).

Sanat, ilk yaratıştan itibaren insanların vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Avlanan insanların, avlanmalarını ve avlarını mağara duvarlarına çizmeleri, insanın içindeki sanat olgusunun hep varolduğunun göstergesidir(Özsoy, 2005a:21).

Sanat, sanatçı ve izleyen arasında olduğu gibi toplumlar arasında da, çağlar arasında da vazgeçilmez bir iletişim unsurudur(Ünver, 2002:3).

Sanatın daha çok resim boyutunu inceleyen Lhote; ressamın salt gördükleri şeyleri yansıtmadıklarını, gördükleri nesne ve görüntüleri kendi duygularından yola çıkarak farklılaştırdıklarını ifade eder(Lhote, 2000:15).

İlkel dönemden günümüze yapılan sanat çalışmalarının tümünün hedefi insan olmuştur. İzleyicisi ile buluşan sanat yapıtları toplumu etkilerse kendine yaşam alanı bulmuş, etkileyememişse yok olmuştur.

Özsoy'a göre (2005a: 24) sanat, kuşakları birbirine bağlayan, insanlığın sürekliliğini sağlayan önemli bir alandır. Bir önceki kuşakları hakkında, bir sonraki kuşağı bir çok açıdan bilgilendiren, eğiten bir anlatımdır. İnsanın yaşamında biçimsel olarak bir sanat eğitimi olmasa bile, kendiliğinden, insanın doğasından gelen bir içgüdü olarak kendini gösterecektir(Artut, 2001:89).

Bir iletişim yolu olan sanat, insanlar arasındaki engelleri yok eden, farklı anlatım yollarına sahip bir görsel çeşitlilik. Arnstine'e göre;

“Okullarda sanat eğitimi olmaz ise okulların eğitici görevi de azalır. Başarılı bir eğitim; insanı değiştirir ve bu değişim insanda her yönden olmak zorundadır. Kişi bilgisel açıdan donatılırken, paylaşmayı, başarmayı, kendi yeteneklerini sunmayı ve aşmayı öğrenmek zorundadır. İnsanoğlu duygusuz ve sadece beyinle hareket eden bir canlı olsaydı, belki de sanat eğitimine ihtiyaç olmazdı. Fakat insan düşünen ve hisseden bir canlıdır. İşte bu özellik sanat eğitimini, vazgeçilmez yapmaktadır. Bilgi çabuk öğrenilir, çabuk da unutulur. Oysa kişinin duygularına ve düşüncelerine yani insani niteliklerine hitap eden öğrenme, bireyi topluma hazırlar ve ona başarı yolunu açar(Erbay, 1997:6).

Yeniliğe ve yaratıcılığa açık olmayan, yalnızca zeka gelişimine yönelik eğitim yaklaşımını benimseyen toplumların gelişme göstermesi beklenemez. Her toplumun kendine ait bir sanat politikası olmalıdır(Ünver, 2002:7)

3.2. Sanat Eğitimi

Eğitim insanlığın doğuşundan beri süre gelen bir süreçtir. Hiç şüphesiz ki eğitim bir toplumun yeniliklere ve çağdaş uygarlığa ayak uydurmasının en önemli araçlarından biridir. Bireyin yaratıcılık ve yeteneklerinin ortaya çıkarılması ve geliştirilmesinde, kendini ifade etmesinin sağlanmasında eğitimin rolü tartışılmaz. Eğitim insana yapılan uzun vadeli bir yatırımdır. Bu nedenle eğitim çok doğru plânlanmalı, amaçları çok iyi saptanmalıdır.

Sanat toplumu oluşturan bireylerin toplumu anlamasını ve toplum içerisinde kendi yerini bulmasını sağlar. Topluma tamamen yabancı bireyler için toplumun değerlerine yönelik özellikler hakkında sanat bizlere bilgi verecektir. Sanat toplumların değerlerini belirlemede etken olmakla beraber, bireyin günlük yaşamının önemli bir parçasıdır. Günümüzde tüm dünyada etkin olan teknolojik gelişmeler, çağın gereğini yerine getiren toplumlarda sanat eğitiminin bir anlamda kalitesinin belirlenmesinde çok önemli bir etken olmaktadır(Özsoy, 2005a:19).

“Sanat eğitimi, bireyin içinde yaşadığı dünyayı algılamasında, topluma ve olaylara duyarlı olmasında son derece önemli bir rol üstlenmektedir. “Sanat, toplumsal ve kültürel yaşamda kendine güvenen, katılımcı, sorumluluk sahibi, üretken kişiliklerin oluşumuna katkı sağlamaktadır”(Artut, 2001;Zeren, 2006:637’deki alıntı).

Sanat eğitimi, ruhsal ve bedensel bütünlük içerisinde estetik duygusunun geliştirilip, yaratıcılık gücünün olgunlaştırılması çabasıdır. Sanat eğitimi daha geniş bir çerçeveden bakıldığında kişinin duygu, düşünce, izlenimlerini anlatabilme aşamasında, yaratıcılık gücünün estetik duygusuyla beraber belli bir düzeye ulaştırılması için yapılan bütün eğitim faaliyet çabası da denebilir(Kırışoğlu, 2002:89).

“Sanat eğitimi, yalnızca görsel ve plastik alandaki eğitimi değil, tüm anlatım yollarını kapsayan bir süreç olmalıdır. Algılama, görmeyi öğrenme, beğeni ve estetik değerlerin oluşmasıyla başlayan sanat eğitimi süreci, yaratma ve yaratımından zevk alma olarak gelişmesini sürdürür” (Gürtuna, 2004:15).

Sanat öğrenme sürecinin ve bireyin gelişim sürecinin yardımcıları olabilir. Sanat karşılıklı duygu ve düşünceler arasında köprü görevindedir. İnsanın bu önemli iki yönünün uyumunun sağlanması eğitimin temel amaçlarındandır. Bu yüzden sanat,

örgün ve yaygın eğitimin içerisinde yer aldığında, eğitim sürecinin bütününe daha etkili kılınabilecek güce sahiptir(San, 1979:2).

Sanat eğitimi, insanların daha duyarlı olmasını sağlar. Bu şekilde insan kendini tanıma olanağı bulur ve “kişi” olma yolunda daha bilinçli ilerler(Artut, 2001:90).

Sanat eğitimi; bireyin duyu ve düşüncelerini anlatabilmek, yeteneğini estetik bir düzeye çıkarabilmek amacıyla yapılan tüm çabalardır. Plastik sanat eğitimi, bireylerin ve toplulukların sanatsal ve kültürel bakımdan yetiştirilmesi ile ilgilidir. Bu yetiştirme kültürel bilinçlendirme anlamındadır(Erbay, 1997:9).

Genel eğitim insanın bir bütünlük içerisinde yetişmesi olduğuna göre, sanat eğitimi genel eğitimin bir parçasıdır denilebilir. Sanatın bir özgürlük ve bireysel yaratıcılık olgusu olduğu düşünülürse, sanat eğitiminin kendine has ilkelerinin var olduğunu da özümleriz. Bu açıdan bakıldığında, sanat eğitiminin genel eğitim içerisindeki yerinin çok iyi belirlenmesi gereklidir(Artut, 2001:89-90).

Sanat eğitimi, 19. yüzyıl başlarında Avrupa’daki kültür çöküşüne, insanın kendine yabancılaşmasına karşı bir önlem, bir eğitim akımı olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Teknoloji ve endüstrinin insan yaşamına getirmiş olduğu tekdüzelik ve kültürel yozlaşma gibi insanlık için tehlike oluşturan sorunlara bir çözüm olarak düşünülen “Sanat Eğitimi hareketi”, Almanya’da ortaya çıkar, gelişir ve bir çok ülkenin genel eğitimine etki eder(Etike, 1995:14).

19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren öncelikle endüstrisi gelişen ülkelerde sanat eğitime ilginin arttığı görülür(Etike, 1995:14).

20. yüzyıldan bu yana sanat eğitimi kavramı genel olarak güzel sanatların tüm alanlarını içine alan okul içindeki ve dışındaki sanatsal eğitimin tanımı olmuştur(Ünver, 2002:5).

Tarihte, toplumsal gelişmeler sanat eğitimi de önemli ölçüde etkilemiştir. Kimi zaman “sanat için sanat eğitimi” anlayışı kimi zaman da “sanat yoluyla eğitim” anlayışı ön plana çıkmıştır. Sanat eğitimi bu iki anlayıştan birine ağırlık vermiştir. Bugün sanat eğitimi bilimsel ve akılcı temellere oturtulmaktadır. Bu konuda amaç kendine güvenen bağımsız yeteneklerinin bilincinde ve bu yeteneğini sonuna kadar kullanan, kendini sadece bugün için değil yarın için de hazırlayabilen, kendini yönlendirdiği gibi çevresini de yönlendirebilen, çevresine, topluma karşı saygı ve sorumluluk duygusu gelişmiş, dengeli ve duyarlı insanlar kazandırmaktır(San, 1985:6).

3.3. Türkiye’de Sanat Eğitiminin Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de sanatın örgün öğretime girmesi 18. yüzyılda olmuştur. Sanat eğitimi Cumhuriyet öncesi dönem ve Cumhuriyet sonrası dönem olarak iki bölüme ayırmak olasıdır.

3.3.1.Cumhuriyetin İlanından Önceki Dönemde Sanat ve Sanat Eğitiminin Gelişimi

Türkiye’de 1908 tarihli Meşrutiyet hareketleri ile batılı anlamda ilk sanat eğitimi hareketleri başlamıştır. Biçim ve renk sanatlarında Avrupa’ya yönelme gereksinimi, Osmanlı Devleti’nin batılılaşma hareketinin başladığı bu dönemde duyulmuştur. Özellikle Mühendishane-i Berri Humayun’da (Kara Harp Okulu) okutulmaya başlayan resim dersleri ile minyatür ve resim estetiği; ışık-gölgenin, perspektifin çizgi sanatına girmesiyle etkisini yitirmiştir(Berk, 1973:107).

Giderek sanayileşen Avrupa karşısında, yüzünü batıya dönme gereği duyan Osmanlı, 1839’da ilan edilen Tanzimat Fermanı ile Osmanlı Devleti’nin de bir batılılaşma, modernleşme, sürecine girdiğini tüm dünyaya duyurmaya çalışmıştır. Bu süreçte devlet yöneticileri, devlette kurumsal Batılılaşmaya yönelirken, toplumda da yeni bir sanat anlayışının benimsenmesini sağlamışlardır. Derin kültür değişimlerinin yaşandığı 18. ve 19. yüzyıllar sanatın her alanında değişik tekniklerin denendiği, yeni sanat dallarının ortaya çıktığı ve sanat eğitiminin böylece kurumsallaştığı dönemlerdir.

İslam kültürüne göre benimsenmiş kitap resminden tuval resmine geçerek, suluboya, yağlıboya gibi resim tekniklerine, perspektif gibi Avrupa resminin geliştirdiği kavramları uygulamaya koymak, hele heykel gibi İslam kültürüne yabancı bir sanat dalını kabullenmek ve bunun üzerinde çalışmak Osmanlı için çok kolay olmamıştır. Bu geçiş döneminde kitap resimlemelerindeki yeniliklerle başlayan değişim ve gelişim zamanla tuval ve duvar resimlerindeki gelişimle tamamlanmıştır. 18. yüzyıldan sonra Osmanlı padişahlarının kendi portrelerini tasvir ettirmeleri, insan tasvirine karşı oluşmuş tabuları yıkarak insan figürlerinin tasvir edilebileceğini göstermiştir. Bu yüzden saraydaki portre tasvirleri Osmanlı resim sanatı açısından ayrı bir önem taşımıştır. Böylelikle ilk önce saray ve çevresi tarafından benimsenen batılı tuval resmi Tanzimat'ın ilanından sonra Osmanlı resim sanatına iyice yerleşmiştir(Renda ve Erol, 1980:17-76; Renda, 2004:933-947).

III.Selim döneminde kurulan Mühendishane-i Berri-i Hümayun (Mühendis Okulu), resim derslerine programı içerisinde yer veren ilk resmi kurumdur. Mektebi Harbiye-i Şahane (Harp okulu)'da 1834 yılından itibaren batı tarzı resim dersini programına katmıştır. Resim dersini yoğun bir şekilde almamış olmalarına rağmen Avrupa tarzı resim çalışmaları yapan ressamlar bu kurumdan mezun olurlar(Ethem, 1970:32). Hüseyin Giritli, Ahmet Bedri ve Fahri Kaptan Türk primitifleri olarak anılan ve Türk resmine yön veren ressamlardır(Berk,1972:164). Ferik Ahmet Paşa, Bekir Paşa ve Tevfik isimli Harbiyeli ressamlar 1835 yılında İngiltere'ye eğitim için gönderilen on iki genç ressam arasında bulunmaktadır. Askeri okul resim öğretmenlerinden Şeker Ahmet Paşa ve Süleyman Seyit Efendi, Sultan Abdülaziz tarafından daha sonra öğrenim için Avrupa'ya gönderilir. Avrupa tarzı yağlı boya resmin temeli Şeker Ahmet Paşa'nın dönüşü ile atılır(Berk, 1972:164-166).

Batılılaşma hareketi kapsamında askeri mühendis okullarının programına resim ve perspektif dersleri de 1847 yılında ilave edilmiştir. III. Selim, Abdülmecit, Abdülaziz ve II.Mahmut döneminde sanata önem verilmesi batılılaşma yönündeki ilk adımlar olarak görülür. Bu okullarda amaç sanatçı veya sanat eğitimcisi yetiştirmek değildir. Sanatçı yetiştirmeyi amaçlayan ilk resmi kurum Sanayi-i Nefise Mektebi Alisi (Güzel Sanatlar Akademisi), 1883'te İstanbul'da açılmıştır. İlk ve ortaöğretimde ilk önce Hüsn-

i Hat(Güzel Yazı) dersi, sonra Resim, Elishleri ve Müzik dersleri 19. yüzyıl sonlarına doğru Programlara girmiştir(Etike ve Kurtuluş, 2002:343). Okulda resim, heykel ve gravür öğretiminin yanında mimarlık dersleri de verilir. Hazırlanan yönetmeliğe göre Sanayi-i Nefise'de Güzel Sanatlar Eğitimi teorik ve pratik olmak üzere iki koldan yürütülür(Ethem, 1970:34).

Sanayi-i Nefise Mektebi, güzel sanatlar eğitiminin gelişmesinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Osman Hamdi'nin müdürlüğünde, Sanayi-i Nefise'nin öğretim sorumluluğu, 1887'den 1908'e kadar yabancılara verilmiştir. Osman Hamdi'nin Müdürlükten çekilmesi ve Nazmi Ziya-Çallı Kuşağının Sanayi-i Nefise'de hoca olmaları ile okuldaki yabancı öğretim elemanları egemenliğini yitirmiştir. Çallı kuşağının en büyük hizmeti Akademideki ilk öğretmenlik dönemlerinde ve Cumhuriyetin başında çok heyecanlı bir öğrenci grubunu yetiştirerek Avrupa'ya göndermeleri olmuştur(Turani, 1977:x1).

Sanayi-i Nefise' nin resim atölyelerinde yapılan tüm çalışmalar, Türkiye'deki resim eğitiminin akademik disipline sokulması yönünden önemli bir aşama olmuştur(Tansuğ, 1993:52). Bu dönemde portre ve figür çizimlerine önem verilmiştir. Heykel ve mimarlık eğitimi için ise; Sanayi-i Nefise'de, yabancı mimar ve heykeltıraşlar görev almışlardır.

İstanbul Sanayi-i Nefise Mektebi Alisi olarak açılan Güzel Sanatlar eğitimi veren bu kurum, Türk Toplumunun ihtiyacı olan sanat eğitimcilerini yetiştirmektedir.

1908 yılında Meşrutiyetle birlikte bazı olumlu gelişmeler görülmüştür. 1908 Meşrutiyetin ilanıyla birçok kurumun yanı sıra sanat eğitimi veren kurumlarda da batılılaşma hareketleri devam eder. Fakat dinsel inanışa göre bir canlıyı betimlemenin sakıncalı görünmesi konusundaki davranış çok uzun süre etkinliğini sürdürür ve bu dönemde kopyacılık geleneğinin gelişmesini sağlar(Baltacıoğlu, 1932:7).

1910 yılında resim iş öğretimi konusunda inceleme yapmak için Milli Eğitim Bakanı tarafından Almanya'ya gönderilen İsmail Hakkı Baltacıoğlu 1848 yılında

kurulan Darülmualimin(Öğretmen Okulu) mektebine 1909'da Satı Bey'in müdür olması sonucu önem kazanmış olan Resim ve Elişi derslerinden Resim dersine girmiştir(Akyüz, 1985:256). Avrupa'dan döndükten sonra 1915 yılında yazılarıyla Resim eğitime katkıda bulunmanın yanında resim programı da hazırlar. Kız öğrencilerin de sanat eğitime olanak sağlayan İnas Sanayi-i Nefise Mektebi Sami Bey'in müdürlüğünde 1911 yılında açılır(Baltacıoğlu, 1932:9). Birkaç müdür değişikliği yaşayarak öğrenime devam eden okulda, okul müdüreligi yapmış olan Mihri Müşfik gibi birçok kadın sanatçı yetişme fırsatı bulmuştur (Kaya, 1998:24). İnas Sanayi-i Nefise Mektebi, cumhuriyetin ilanından sonra Sanayi-i Nefise Mektebi ile birleştirilmiştir.

3.3.2. Cumhuriyetin İlanından Sonraki Dönemde Sanat ve Sanat Eğitiminin Gelişimi

Cumhuriyet'in ilanından sonra, her alanda yapılan devrimler batıyı örnek alan bir tutum sergiler. Cumhuriyet döneminde sanat eğitimi alanında kurulmuş Sanayi-i Nefise Mektebi, "Devlet Güzel Sanatlar Akademisi" adını almış ve 1926'da Namık İsmail, kurumun müdürlüğüne atanmıştır. Cumhuriyetin toplumsal amacı, akılcı, yaratıcı, yapıcı bir nesil yetiştirmektir. Bu amaca ulaşabilmek için; Cumhuriyetin ilk yıllarında, okullarda Çok Sesli Müzik, Resim, Batı Edebiyatına önem verilmiştir.

İnas Sanayi-i Nefise Mektebi, Cumhuriyetin ilanından sonra Sanayi-i Nefise Mektebi ile birleştirilmiştir. 1927'de Sanayi-i Nefise Mektebi(Güzel Sanatlar Akademisi) kendi bünyesinde resim öğretmeni olmak isteyenlere öğretmenlik formasyonu veren kurs açılmıştır. Cumhuriyetin ilk on iki yılında ortaokullara resim öğretmeni yetiştiren tek kurum 1927 yılında adı Güzel Sanatlar Akademisi olarak değiştirilen Sanayi-i Nefise Mektebi'dir. Bu süreçte Gazi Eğitim Enstitüsünün kurulması Resim Eğitiminde çağdaş adımlar atıldığının göstergesidir. Bu Enstitüde yetişen başarılı öğretmenler Türkiye'nin her köşesinde Güzel Sanatlar Fakültesinin kurucuları olan eğitimeileri, kültür hayatına kazandırmışlardır(Telli, 1990:17).

1924 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nden John Dewey Türk Milli Eğitiminin geliştirilmesi için hazırlanmış olduğu raporunda, resim eğitimine önem verilmesini, mevcut öğretmen okullarında ise resim öğretmeni yetiştirilmesi için dersler verilmesini önerir. Almanya'dan 1926 yılında Türkiye'ye gelen Frey ve Stiehler sanat ve iş eğitimi alanlarında çalışmalar yapıp ilkokul ve ortaokul öğretmenlerine kurs verirler(Baltacıoğlu, 1932:11).

1932-1933 Eğitim Öğretim yılında Ankara'da Gazi Eğitim Enstitüsü'nde Resim-İş Bölümü açılmıştır. Gazi Eğitim Enstitüsü'nün kökleri 1926 yılında kurulan Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü'ne kadar gider(Etike ve Kurtuluş, 2002:355).

Stiehler, öğrencilerin yaratıcılık ve buluş yeteneklerinin geliştirilmesi, sanat yapıtlarını yorumlayabilecek düşünce ve duyguların artırılması için resim ve el işlerinin çok etkili olduğunu söyler. 13 Mart 1924 tarihinde yayınlanan Orta Tedrisat Muallimleri Kanunu ile ise resim öğretmenleri geçici öğretmen olmaktan kurtulur(Baltacıoğlu, 1932:11).

1925-1929 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı yapmış olan Mustafa Necati'nin sanat eğitiminin gelişmesine çok önemli katkıları olmuştur. Mustafa Necati Avrupa'ya giderek eğitim kurumlarında incelemelerde bulunmuştur. Burada gözlem ve deneyimlerini arttıran Mustafa Necati, Müdürlüğünü İsmail Hakkı Tonguç'un yaptığı Mektep Müzesini kurması, o dönemde çok ihtiyaç duyulan Sanayi-i Nefise Encümeni (Güzel Sanatlar Kurulu) uzman kurulunu örgütlemesi ve Alman Eğitim Bilimci Frey ve Stiehler öğretmenliğinde hizmet içi eğitim amaçlı olarak okullardaki resim ve el işi öğretmenlerinin katıldığı "İş Prensiplerine Müstenit Tedrisat Kursu"nun açılması önemli uygulamalardandır(Telli, 1990:18).

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında, gerek genel gerekse sanat eğitimi politikalarında etkili olan İsmail Hakkı Tonguç'un sanat eğitime katkıları çok fazladır. İsmail Hakkı Tonguç'un sanata bakışında; öğrencinin resmi bir anlatım aracı olarak görmesi, resimle tasarım becerisini ve yaratıcılığını geliştirmesi, sanat eserlerini tanıma ve değerlendirme deneyimi kazanması, resmin doğada bulunan ve gözlenen güzellikleri

duyumsatmaya çalışması, çocuğa ve gence sanatı benimsetmesi gibi düşünceleri bulmak mümkündür. İlköğretim Genel Müdürlüğü yapan İsmail Hakkı Tonguç Gazi Orta Muallim Mektebi Resim-İş Bölümünü ve Köy Enstitülerinin kuruculuğunu yaparak sanat eğitiminin yaygınlaşmasını sağlamada önemli bir paya sahiptir.

Gazi Eğitim Enstitüsü 1926-1927 öğretim yılında ortaöğretime öğretmen yetiştirmek amacıyla kurulmuştur. 1932 yılında Enstitü bünyesinde Resim-iş Bölümü açılmıştır. Bölümün ilk öğretmeni ve kurucusu İsmail Hakkı Tonguç'dur. 1932-1935 yılları arasında bölüm başkanlığında yapmıştır(Telli, 1990:19).

İsmail Hakkı Tonguç Almanya'daki Sanat eğitimi (iş eğitimi) kuramlarından etkilenererek, bu kuramları ülkemizin şartlarına uyarlamıştır. İş Eğitimi derslerini önemsemiş, kuramsal bilgiden daha çok uygulamalı bilgiyi, aktif olan, devamlı üretken eğitimi savunmuştur. Tonguç'un eğitim anlayışı bilgiyi sadece bilmekle kalmayan, bilgiyi kullanabilen bireyler yetiştirmek olmuştur.

Tonguç kendi sözleriyle düşüncelerini şöyle belirtmiştir. Sanat eğitiminin amacı ve önemi: "Çocuğu sanatçı gibi davranabilecek etkinliğe kavuşmakla türlü konuları çeşitli vasıtalarla şekillendirme olanağına kavuşulur. Okulda böyle bir durum yaratmanın eğitsel değeri büyüktür... Çocuğun da, tıpkı sanatçı gibi içinde saklı duygularını ifade etmek, sanat eseriyle temasta bulunmak suretiyle güzellik zevkini tadacağı düşünülmektedir. Bu da ancak okulda sanat havası yaratmak, öğrencilere sanat alanında çalışma zemini hazırlamak, sanat eseriyle temasa geçirmek ve onları sanat eseriyle etkileşecekleri bir çevre içinde tutmakla mümkündür"(Kurtuluş, 2001;Akgün, 2003).

İsmail Hakkı Baltacıoğlu ve öğrencisi İsmail Hakkı Tonguç'un Türk sanat eğitimi anlayışının gelişip, değişmesinde çok önemli katkıları olmuştur.

"Resim derslerinin amacı, görme etkinliğini sürekli kılarak öğrencinin bir konuyu resimle anlatabilecek yeteneklerini geliştirmek, imgelemine, yaratıcılığını geliştirmeye yönelik çalışmalar yaptırmak, sanatla ilgili konularda yargılama yapabilecek yetilerini duyarlı kılmak, öğrenciyi doğanın güzelliklerini duyumsayarak güçlerle donatmak onlarda biçimlendirme yetkilerini güçlendirmek, öğrenciyi güzel sanat yapıtlarıyla karşı karşıya getirerek estetik kişiliklerini oluşturmaktır"(Etike, 2001:82).

Cumhuriyet döneminin etkin kültür ve eğitim kurumları Köy Enstitüleri'dir. Köylerin birçok yönden kalkınmasını ve eğitilmesini amaçlayan, iş eğitimi ilkesine

dayanan sanat çalışmalarını destekleyen bu önemli eğitim kurumlarında, Bauhaus etkileri çok açık bir şekilde görülmüştür.

“İş Eğitimi sistemi, çocuğun etkin eğilimlerinden yola çıkar. Okulda etkinlik eğilimlerinin özellikle dört yönü geliştirilmelidir. Bunlar, araştırma, yaratma, anlatım ve estetik yönlerdir. Öğretim, hiçbir ilgi uyandırmayan okuma, yazma, aritmetik gibi konularla değil, yaratıcı etkinliklerle başlamalıdır”(Etike, 2001:84).

1940'lı yıllarda Resim-İş dersi, "özgür anlatım" amacına yönelmiştir. Öğrencinin yaratıcı çabası yalnız sanat yönünden değildir, zihinsel yeteneklerini geliştirme düşüncesi yaygındır.

Gazi Eğitim Enstitüsü'nün öğretmenleri, Resim-iş bölümünün ilk programını hazırlamışlar ve bakanlığın tüm çalışmalarında yer almışlardır. Bu çalışmalar arasında; kitapların incelenmesi, yeni yazıyla ilgili tüm çalışmalar, geziler, halk evlerinde kurslar, yarışmalar düzenlemek, Milli Eğitim Bakanlığı ile ilgili tüm sergilerin hazırlığı, ders araç-gereçlerinin yapımı, dergiler çıkarmak gibi görevler yer almıştır.

1938'de başlayan geleneksel disiplinlere dönüş kavramı Resim dersinin saatinin azaltılmasına sebep olmuştur. 1949 yılına kadar Resim dersi bir saat olarak müfredatta yer almıştır.

Ortaöğretimin ikinci aşaması olarak görülen liselerde 1952 yılına kadar, Sanat Eğitimi ile ilgili herhangi bir ders, müfredatta yer almamaktadır. 1952-1956 yıllarında seçmeli ders olarak Resim veya Müzik dersi haftada iki saat olarak uygulanmıştır.

1956 yılında, liselerin Edebiyat Bölümleri'nde, seçmeli derslerden "Resim dersinin bir saati Sanat Tarihi olarak uygulanacaktır" denilmiştir. 1957-1970 yıllarında ise lise müfredatında Sanat Tarihi Edebiyat bölümleri için mecburi dersler arasına alınmış ve Resim dersi de buna ek olarak mecburi dersler arasında seçilebilecektir.

Meslek okullarındaki sanat eğitimine yönelik olan Resim-Müzik gibi dersler öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirme gayesinden çok, öğrencilerin mesleki alanlarında kendilerine yardımcı nitelik taşımaktadır. Bir başka meslek lisesi olarak,

İlköğretmen okullarında Resim-İş dersi ağırlıklı olarak yer alarak öğrencilerin sanat yönünden yeteneklerini gelişmesi sağlanmaktadır. Bu öğrenciler öğretmen olarak hizmet verdikleri sürece, Resim İş alanında öğrencilere öğretecekleri bilgileri edinmeleri sağlanmaktadır(Telli, 1990:24).

Ortaöğretim kurumlarının diğer önemli bir kısmını da, meslek okulları oluşturmaktadır. Bu okullar, Endüstri Meslek Liseleri, Sanat Okulları, Yapı Enstitüleri, Kimya Sanat, Kız Sanat Okulları, Ticaret Okulları Akşam Sanat Okulları, Matbaacılık Okulu vb. gibi okullardır. Meslek Okullarının müfredatlarında Teknik Resim, Mesleki Resim, Desen Kıyafet Tarihi, Resim(Atölye) gibi derslerin yer aldığı görülmektedir.

1946-1947 yılında İstanbul Öğretmen Okulu'nda Resim-İş ve Müzik Semineri, ilkokullara sanat eğitimi alanında iyi yetişmiş bireyler göndermek amacıyla açılmıştır, Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-iş bölümüne böylece bu bölüme daha iyi hazır öğrenciler alabilmektir. Seminer bir yıl sonra kapatılmış fakat kapatılan bu seminer 1951'de ve 1963'de tekrar Resim-iş alanında gündeme gelmiştir.

1960'lı yıllarda sanat eğitiminde oldukça büyük değişimler yaşanmıştır. Bu dönemin görüşüne göre; sanatsal öğrenme bireyin büyüme sürecinde doğal yönden gelişen bir olgu değildir. Yalnızca öğretimle gerçekleşebilir. Görme ve çizme tek başına bir yaratıcılıktır. Sanat da bir düşünme ürünü, niteliksel olarak bir problem çözümedir(Arnheim, 1960). Barkan'a göre, sanatı öğrenmek için, birey tıpkı bir sanatçı, bir sanat tarihçisi, bir sanat eleştirmeni gibi davranmalıdır(Akt:Artut, 2001:99). Böylece sanat eğitimi "öğrenci merkezli" olmaktan çıkıp, "disiplin merkezli" sanat eğitimi şekline dönüşmüştür. Bu yaklaşıma hitap edebilecek öğretmen tipi ise öncelikle eğitimci, sonra sanatçı olan öğretmen tipidir(Kırıçoğlu, 1994:141).

1970'lerde bilgi alanında olan gelişmeler, eğitimin amaç ve değerlerindeki değişiklikler, toplumsal gereksinimlerdeki farklılıklar, toplumun sanata ve sanatçıya yaklaşımları; ekonomik, politik, bilimsel açıdan ve aynı zamanda teknolojik açıdan gelişmeler, resim-iş öğretmeni yetiştirmeye yeni bir bakış açısıyla yaklaşılmasına neden olmuştur. Programlar dört yıla göre yeniden düzenlenmiştir(1974). Programın yenilik

getiren yanı, bir sanat dalında öğrenciye uzmanlaşma şansı vermesidir. Bu program; öğrencilerin, dört yıllık lisans eğitiminden sonra bir üst öğrenime gidebilmelerine de olanak sağlamıştır(Kırışoğlu, 1994:141).

1970'lerde nüfusun giderek fazlalaşması ile tüm alanlardaki gibi, sanat eğitimi alanında da öğretmen açığı giderek artmıştır. 1966 yılında Resim-iş öğretmeni açığı 700 iken, 1972'de 3126'ya çıkmıştır (Telli, 1990:24). Bu öğretmen açığını bir nebze de olsa gidermek için; Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-iş bölümü Güzel Sanatlar akademisi, İstanbul Eğitim Enstitüsü Resim-iş bölümü, Güzel Sanatlar akademisi, İzmir Eğitim Enstitüsü Resim-iş bölümü Güzel Sanatlar akademisi mezunları yanında, resim öğretmenliğiyle hiç ilgisi bulunmayan; Yüksek Köy Enstitüleri, İlköğretmen Okulları, Kız Teknik Öğretmen Okulu, Kız Enstitüsü, Sosyal Hizmetler Akademisi, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi vb. okullardan mezun olanlar öğretmen olarak atanmıştır.

1970 yılında toplanan VII. Milli Eğitim Şûrasında kararlaştırılan "Sanat ve İş eğitimi" programı 5 Nisan 1971 tarihinde 1651 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanmıştır. 1970-1971 yıllarında liseler içinde Sanat eğitimi Programları yapılmış fakat, bu programları uygulama olanağı bulunamamıştır.

Sanat eğitiminin gerekli yöntem tekniklerde ve koşullarda uygulanamamasının bir başka sebebi de her iktidar döneminde farklı politikaların uygulanmasıdır. 26 Eylül 1983 tarihli Tebliğler dergisinde İş Eğitimi Programının Temel Eğitimde uygulama şeklini; amaç işleyişi yayınlanmasıyla iş eğitimi ile ilgili yeni bir uygulama gündeme gelmiştir. 1983-84 öğretim yılında denenip geliştirilmek üzere sunulmuştur.

1987 tarihinde Resim-iş dersleri orta öğretimde programında seçmeli dersler arasına girer. Resim-iş dersi Milli Eğitim Bakanlığı'nın 10 Ağustos 1987'de 2240 sayılı Tebliğler dergisinde 1987-1988 öğretim yılından itibaren değiştirilen dersler arasında yer almıştır. Değiştirilen programda Seçmeli dersler; resim, müzik, spor, bilgisayar dersleri şeklinde belirtilmiştir. Liselerde seçmeli dersler, Okul öğretmenler kurulunun görüşüyle okul idaresi, okul ve çevre koşulları dikkate alınarak belirleneceği belirtilmiştir.

Türkiye’de Sanat Eğitimi veren üniversitelerin sayıları giderek artarken 1989 yılından itibaren ise; Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri öncelikle İstanbul, Ankara, İzmir’de açılmıştır. Bu liseler, ilköğretimden sonra yetenekli öğrencilerin yönlendirilmeleri açısından, Türkiye’de sanat eğitimi alanında önemli gelişmelerden biridir. Okulun kuruluş amaçları (15 Ekim 1990 tarihli 2323 sayılı Tebliğler Dergisinde) Güzel Sanatlar Dallarında yetenekli öğrencilerin yaratıcılığını, yorumcu kişiliğini ve yeteneğini geliştirmek, şeklinde belirlenmiştir. Bu okullarda Fonetik Sanatlar (Müzik, Şiir vb.), Plastik Sanatlar (Resim-Heykel vb.), Drama (Sahne ve Görüntü) Sanatları bölümleri yer alabilir. Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri’nin eğitim-öğretim programında, ortak dersler, sanat dersleri, seçmeli dersler, alan uygulamaları ve etkinlikleri yer almaktadır.

1991 yılından sonra Türkiye’de hazırlanan ilk ve orta öğretim kurumları resim dersleri müfredat programlarında, resim alanı dışında diğer plastik sanatlar alanlarını kapsayan çalışmalara yer verilmeye başlanmıştır. Bu yüzden resim ifadesinin içeriğe ters düşmesiyle adının değiştirilmesi gündeme gelmiştir. 1993 yılında Gazi Eğitim Fakültesi'nin YÖK'e Resim-iş bölümlerinin isimlerinin değiştirilmesi için sunmuş olduğu yazı yeniden gündeme gelmiştir. 1992 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulunca oluşturulan komisyon tarafından 27 Şubat 1992 tarihinde Resim-İş Dersinin adının "Güzel Sanatlar" ya da "Sanat Eğitimi" olarak değiştirilmesi için rapor sunulmuştur. Talim Terbiye Kurulu bu talebi haklı bulmuştur. Üniversitelerin bu konuda görüşleri alındıktan sonra gerekli değişikliklerin yapılması kararlaştırılmıştır(Özsoy, 1998:54).

1935 yılında ilk mezunlarını vermiş olan Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Öğretmeni yetiştiren ilk kurumken, 1998 yılında bu kurumların sayısı 20'ye ulaşmıştır.

Günümüzde, "Sanat eğitimcisinin, kendi uzmanlık alanları dışındaki diğer plastik sanatlar alanlarının genel bilgilerini alması gerektiği" görüşü benimsenmiştir. Üniversitelerde mevcut ana sanat dallarının ortak amacı sanat eğitimcisi yetiştirmek şeklindedir.

1973 yılında çıkarılan 1750 sayılı "Üniversiteler Kanunu" ile üniversitelere geniş kapsamlı bir özerklik getirilerek , "Yükseköğretim kurulu" kurulmuştur. Yükseköğretim kurumlarından kasıt; üniversite, enstitü, fakülte, konservatuarlar, yüksekokullar, meslek yüksek okulları uygulama araştırma merkezleridir. Plastik sanatlar alanında akademik eğitim ise, üniversitelerde yükseköğretim düzeyinde verilmektedir. Liselerden mezun olmuş olan ve sanat eğitimi almak isteyen öğrenciler, Öğrenci Seçme Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından yapılan sınavdan sonra, Güzel Sanatlar Fakülteleri tarafından belirlenen taban puanlarını alabilen öğrenciler, ilgili fakültelerin özel yetenek sınavlarına girebilmektedirler.

Üniversitelerin sanat eğitimi veren kurumlarında, takip ettikleri akademik programda amaçladıkları; hem sanatçı hem de sanat eğitmeni yetiştirmektir. Amaçları farklılık göstermiş olsa dahi bu kurumlar; sanatın gelişimine katkı sağlayan, yüksek öğretim düzeyinde sanat eğitimi veren kurumlardır(Erbay, 1997:150). Bu üniversitelerden; Marmara Üniversitesi, Mimar Sinan Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi gibi üniversitelerin Güzel Sanatlar Fakültelerinin temeli Güzel Sanatlar Yüksekokulu'na dayanır ve bu temele dayalı şekilde kurulmuşlardır.

Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi 1 Kasım 1955 yılında "Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu" olarak kurulmuş, 1982'de alınan kararla Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu adını almıştır. Daha sonraları Güzel Sanatlar Fakültesi olarak Marmara Üniversitesi'ne bağlanmıştır. Fakültede, Resim, Heykel, Seramik, Endüstri Ürünleri, Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü, İç Mimari, Sahne Sanatları ve Uygulamalı Sanatlar Ana Sanat Dallarında eğitim verilmektedir(Erbay, 1997:150).

Sanayi-i Nefise Mektebi Alisi (1883) adı ile kurulan ve daha sonra İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi adını alan bir başka üniversite, Mimar Sinan Üniversitesidir(1983). Bu üniversite, çok uzun yıllar Fransız geleneğini sürdürmüş ve 1930-1968 yıllarındaki reformlar ile üniversiteye çağdaş bir bakış açısı kazandırılmıştır.

Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi 1985 yılında Uygulamalı Güzel Sanatlar Yüksekokulu olarak kurulmuştur. Kuruluşta Grafik, seramik bölümleri bulunan yüksekokula, daha sonraki yıllarda heykel, iç mimari, resim, animasyon bölümleri eklenmiştir. Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ise, eğitime 1983-1984 eğitim-öğretim yılında başlamıştır. Fakültede Resim, heykel, iç mimari, seramik, çevre tasarım, uygulamalı sanatlar alanlarında eğitim verilmektedir. Daha sonraki yıllarda, Türkiye'nin diğer bir çok üniversitesinde Güzel Sanatlar Fakülteleri açılmıştır. Bunlar arasında; Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Kocatepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi gibi fakülteler örnek olarak verilebilir. Bu üniversitelerden ilgili alanlardan mezun olan öğrenciler eğitmen olarak çalışabilecekleri gibi atölyelerde, fabrikalarda, tasarımcı, sanatçı ya da yönetici olarak çalışabilmektedirler.

Türkiye'de sanat eğitimi öğretmeni yetiştiren okullar Eğitim Fakülteleri bünyesinde toplanmışlardır. Amacı sanat eğitimi öğretmeni açığını kapatmak olan bu fakültelerde Plastik Sanatlar Eğitiminin yanında Eğitim Psikolojisi, Eğitim Sosyolojisi gibi, Pedagoji derslerine de yer verilmektedir.

Güzel Sanatlar bölümüne bağlı plastik sanatlar eğitimi veren bu fakültelerde dört yıllık eğitim süresi içerisinde Resim-iş Eğitimi, Müzik Eğitimi, Tiyatro Eğitimi alanında lisans eğitimi yanında, Yüksek lisans ve doktora/sanatta yeterlilik düzeyinde de eğitim verilmektedir (Erbay, 1997:154). Sanat eğitimi veren bu üniversitelere; Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Marmara Üniversitesi, 19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi, , Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi örnek olarak verilebilir.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, 1996 yılı başlarında Eğitim Fakülteleri öğretmen yetiştirme programlarının yeniden düzenleme çalışmalarına başlamış, Eğitim Fakültelerinde lisans ve lisansüstü eğitimde yürütülen programlarda değişiklikler

yapılmıştır. YÖK-Dünya Bankası, Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Projesi 1998'de bitirilmiştir. Bu projede çeşitli konu alanlarında program geliştirme çalışmaları yapılmıştır. Yeni Yapılanmanın iyi bir şekilde yürütülebilmesi için YÖK'ün kararıyla Eğitim Fakültelerinde uygulanan programları, değerlendirmek, denetlemek ve geliştirmek amaçlı "Öğretmen Yetiştirme Millî Komitesi" kurulmuştur. Sonuç olarak, Öğretmen Yetiştirme Programlarında yer alan ders içerikleri yeniden belirlenmiştir. Bu yenileme kapsamında Eğitim Fakültelerinin bağımsız bölümleri olan Resim-İş ve Müzik Eğitimi Bölümleri tek bir birim adı altında toplanmıştır ve Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü olarak yapılandırılmıştır. Bu birleşme, sanat eğitiminde; ileriye doğru değil, tam tersine geriye doğru bir gidişe yol açmışsa da, program değişikliklerinin bazı olumlu özellikleri de göz ardı edilemez(Akkaya, 2004:34).

Türkiye'de son olarak, Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) ve Dünya Bankası'nın 1994–1997 yılları arasında birlikte yürüttüğü Milli Eğitimi Geliştirme Projesi kapsamında, Eğitim Fakültelerinin yapılanması yeniden düzenlenmiştir. Buna göre; Resim-İş Bölümleri ve Müzik Eğitimi Bölümü kurulmuş olan Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nde Anabilim dalı olarak yerlerini almıştır. İdari yapılanmanın yanında, Resim ve Müzik Eğitimi bölümlerinin sanat derslerinin yarıyıllara göre ders dağılımları, içerikleri ve de kredileri değiştirilmiştir. Bu değişiklik, 1998–1999 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulamaya konulmuştur.

Dördüncü Bölüm

BAUHAUS

4.1. Bauhaus' un Kuruluşu ve Amaçları

17. ve 18. yüzyıllarda, Almanya' da kurulmuş olan sanat akademilerinde resim ve heykel sanatının yanı sıra mimarlık da önemli bir yere sahipti. Bu akademiler bir süre sonra resim ve heykel bölümlerini öne çıkarıp, mimarlığı uygulamalı sanat olarak ikinci plana itmeye başladılar. 1879 yılında mimarlık eğitimi bölümü Berlin Teknik Üniversitesi'nin mühendislik bölümleriyle aynı kurum içerisinde yer alan uygulamalı sanatlar, mühendislikle beraber önem kaybettiler. Uygulamalı sanatlarla, mimarlık sanatını beraber ele alan deneme okullarının kurulma sebebi ise tamamen bu düşüncenin benimsenmemiş olmasıydı(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:306).

Bauhaus, Birinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından 1919 yılında Weimar'da kuruldu. Savaş sonrasında politik, sosyal-kültürel ve de ekonomik açıdan çok karmaşık bir ortamda kurulmuştur. Fakat bu ortama rağmen kurucusu Walter Gropius'un yetenekleri sayesinde bu çok zor şartlara rağmen sanatı ve sanat eğitimi (Tasarım Eğitimi) derinden etkileyecek bir içerik oluşturmuştur. İsmi Bauhaus ile özdeşleşmiş olan Gropius, endüstrileşme ile tamamen ayrı köşelere itilmiş sanat ve zanaat birlikteliğini yeniden sağlamıştır. Gropius'un amacı; yeni yüzyılda, bu çağın insanının ve toplumunun varolan değerlerinin yeniden bir arada yapılandırılmasıdır. İşte bu yüzden Gropius'un bu anlayış ve amaçla kurmuş olduğu Bauhaus, eğitiminde sanat ile tekniğin beraber kullanılmasını, bu yüzden de el becerisinin bu açıdan çok önemli olduğunu vurguluyordu. Gropius'un şu ifadesi bu anlayışı çok iyi anlatmaktadır. "Sanat, zanaatın yüceltilmesidir"(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:172-173).

1919 yılının nisan ayında Gropius Grand Ducal Saxon Piktoryal Sanat Akademisi (Grossherzogliche Sachsische Hochschule für Bildende Kunst) ile Grand Ducal Saxon El Sanatları Akademisi (Grossherzogliche Sachsische

Kunstgewerbeschule) yöneticisi olur ve bunun ardından bu iki okulu “State Bauhaus” (Staatliches Bauhaus) adı altında birleştirir. Teorik bir müfredata sahip sanat akademisi ile pratik bir müfredata sahip el sanatları okulu birleşmiş oldu. Böylece öğrenciler için geniş bir içeriğe sahip sistemin temelleri atıldı(Gropius,Bayer, 1990:20).

Walter Gropius 12 Nisan 1919’da Weimar’da kurulan Staatlich Bauhaus’un, kuruluşunun ardından dört sayfalık Bauhaus Manifestosu’nu ve eğitim programını içeren bir broşür yayınladı.

Walter Gropius, bildirisinde şu şekilde seslenir;

“Tüm yaratıcı faaliyetlerin nihai amacı, binedir! Binaların dekore edilmesi bir zamanlar güzel sanatların en soylu işleviydi; güzel sanatlar da büyük mimari için vazgeçilmezdi. Bugün bütün bunlar gönül rahatlığı içinde birbirinden kopmuş durumda ve bundan kurtulmaları da tüm zanaatkarların bilinçli işbirliğine ve yardımlaşmasına bağlı ancak. Mimarlar, ressam ve heykeltıraşlar, bir binanın hem bir bütünsel varlık olarak, hem de onun çeşitli parçaları bakımından birleşik bir niteliğe sahip olduğunu bir kez daha yeniden bilmek ve kavramak zorundadırlar. Bunu yaptıklarında çalışmalarını da bir “salon sanatı” olarak yitirmiş olduğu o gerçek arketonik ruhla dolup taşacaktır. Eski sanat okulları bu birliği yaratabilmekten acizdirler; zaten sanat öğretilmeyeceğine göre; bunu nasıl yapabilirlerdi ki...”(Gropius, 1988: 104).

Bauhaus anlayışı; güzel sanatlar ile uygulamalı sanatlar arasındaki kesin sınırı kaldırarak her iki alanın birbiriyle etkileşimine uygun bir ortam hazırlamayı amaçlamıştır. Bauhaus’ta uygulanmış olan eğitim-öğretim, bireyin becerilerini geliştirecek şekilde atölye çalışmaları üzerine oluşturulmuştur. Atölye çalışmalarından amaç bireyi zanaatkar olarak yetiştirmek değildi. Çalışmalar için kullanılan atölyeler birer araştırma laboratuvarları gibi kullanılmıştır. Bauhaus’ta ilk kez endüstrinin ihtiyaçlarını karşılama amaçlı tasarımlar yapılmıştır. Tekstil, cam, seramik, alanlarında yapılan örnek çalışmalardan sonra fabrikalarda üretim yapılmaya başlanmıştır. İnsanlar böylece sanatçılar tarafından dizayn edilen ürünleri kullanma fırsatı bulmuş oldu(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:17,18).

Bauhaus’un düşüncesi, sanatın günlük yaşamda bağını ve ilişkisini güçlendirmek gereğidir. Bu açıdan bakıldığında sanatın toplumsallığının altını çizerek,

geleneksel anlamdaki sanat eğitime karşı çıkar. Günlük hayattan uzak ve kopuk sanat anlayışına karşı olan Bauhaus, yaşamın sanatla ayrılmaz bir bütün olduğunu savunur(Artun ve Aliçavuşoğlu,2009:28,29).

“Bauhaus bir devlet kurumuydu fakat eğitim ve öğretim ilkeleriyle devlet eliyle kurulan sanat okullarından ayrılıyordu... Bauhaus emeğe ve el sanatlarına dayanan Rönesans atölyelerini örnek almıştı. Orada olduğu gibi burada da öğrencilerin çalışmaları tek bir sanat dalında kalmıyor, buradan çıkanların sahne dekorunda mobilyaya, tekstil ve sofa takımına kadar, her türlü kullanmalık eşyanın tasarımını yapabilecek bir eğitimden geçmeleri isteniyordu”(İpşiroğlu, 1993:85).

Bauhaus'un temeldeki düşünce biçimi ve tasarım anlayışı başta kendi dönemine daha sonraları da Ulm ve Alman endüstrisinin katkılarıyla Alman tasarım kültürünü etkilemiştir. Kendi dönemi ve daha sonraki dönemlerde etkilediği Alman tasarım kültürünün dışında dolaylı yoldan tüm dünyayı yani; modern çağ tasarım kültürünü de etkilemiştir(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:180).

“Yapılan sanatsal bir faaliyet, üretilen bir ürün, sosyal amaca yönelik ve fonksiyonel olmalıydı. Salt bir stil, fonksiyonsuz bir form kesinlikle amaçlanmıyordu. Bauhaus atölyeleri güncel soruların pratik projelere dönüştüğü seri üretimler için modüller hazırlayan gerçek laboratuvarlar gibi. Bauhaus ‘insan’a daha iyi bir çevre amaçlıyordu”(Bingöl, 1983:26).

4.2 Bauhaus Eğitim Sistemi

Bauhaus eğitime başladığı andan itibaren çok şekçin bir eğitim kadrosuna sahip idi. İlk hocalar; Gropius, Lyonel Feininger, Gerhard Johannes Itten; 1920’ den itibaren Georg Muche, Oskar Schlemmer, Paul Klee; 1921’den itibaren ise Lothar Scheyer ve 1922 yılında Wassily Kandinsky eğitim kadrosunda yer almıştır.

Gropius’a göre; bir insanın yaratıcı çalışmalarının kalitesi kabiliyetleri arasında kurmuş olduğu dengeye bağlıdır. Sadece birini çalıştırmak yeterli olmaz. Her ikisinin de aynı derecede çalıştırılması ve geliştirilmesi gereklidir. Buradan yola çıkarak teorik ve uygulamalı bilginin beraber verilmesi gerektiğini savunur (Gropius, 1967:39).

Gropius'un bu fikirleri doğrultusunda, o zamanki eğitim sistemi aşağıdaki gibidir.

“1. Taş, ahşap, maden, kil, cam, boyalar, tekstil malzemeleri ile çalışmak üzere pratik bilgiler. Malzeme ve aletlerin kullanımını öğreten dersler, defter tutma ve teklif krokileri çizmek

2. Aşağıdaki esasları ihtiva eden nazari bilgiler:

a. Görünüş

Tabiat bilgisi

Malzeme bilgisi

b. Tersim

Düzlem geometri bilgisi

Yapı bilgisi

Çizim bilgisi

Modelaj

c. Proje

Hacim etütleri

Renk etütleri

Kompozisyon etütleri

İlave olarak eski ve modern sanatlar üzerine Sanat Tarihi takrirleri. Biyoloji ve sosyoloji ihtiva eden bilim dersleri.

Bütün program üç bölümde mütalaa ediliyordu:

1. **Hazırlayıcı öğretim**, yeni başlayanlar atelyesinde çeşitli malzeme ile proje ve tecrübeler üzerindeki ilk çalışmalarını yapmak üzere altı aylık bir devre.
2. **Teknik öğretim**, daha ileri derecede proje çalışmalarının ilave edildiği bu devrede deneme atelyelerinden birinde esaslı bir çıraklık kısmı ki sonunda talebeye (mesaisi kafî görülürse) mahalli ticaret odası veya **Bauhaus** tarafından journeyman sertifikası alıyordu.
3. **Strüktürel öğretim**, daha ziyade ümit veren talebelere ayrılırdı ve süresi şahısların şartlarına ve istidatlarına göre değişiyordu. Bu öğretim halihazır şantiyelerde yapılan çalışmalar ve Bauhaus araştırma bölümünde pratik ve nazari öğretimi tamamlayıcı mahiyetteki teorik çalışmalar arasında bir sıra takip ediyordu. Bu strüktürel öğretimin sonunda talebe memnuniyet verici bir dereceye gelmişse mahalli ticaret odası veya Bauhaus' tan Baumeister diplomasını alıyordu”(Gropius, 1967: 39,40,42).

4.2.1. Hazırlayıcı Öğretim

Öğrenci, Bauhaus öğretiminin bütününe ana hatlarıyla içine alan altı aylık bir hazırlık dönemine başlar. Teorik ve pratik konular öğrencilerin yaratıcı gücünü

geliştirecek şekilde, maddelerin fiziksel özelliklerini kavramada başarılı olabilecek şekilde sırayla öğretilir.

Gropius şöyle der:

“Talebe, Bauhaus öğretiminin bütününi temel bir formda içine alan altı aylık bir hazırlama kursuna başlar. Pratik ve nazari mevzulara, talebenin yaratıcı kuvvetlerini inkişaf ettirecek ve onu planlamanın genel kanunları ve maddelerin fiziki tabiatlarını kavramaya muktedir kılacak şekilde sıra ile öğretilir... İlk iş talebenin şahsiyetini alışkanlıkların ölü tesirinden kurtarmak ve ona yaratıcı kuvvetlerimizi tabii olarak sınırlamayı gerçekleştirmenin tek yolu olan kendini yetiştirmeyi ve şahsi tecrübeyi öğretmek idi. Kolektif çalışmanın bu safhada göz önünde tutulmaması bu sebeptendir.... Hazırlayıcı öğretim, talebenin pek çok olarak değıştiği açıkça görülen ifade kuvvetlerinin tam takdirini yapmak üzere bize yardım etmek gayesinde idi. Bu devrenin bütün çalışmaları, tabii, hocaları tesiri altında idi. Bu ancak sistematik olarak inkişaf eden kişisel temel ifadenin “yaratıcılık” sıfatına layık bütün sanatların kaynağı oluşu derecesinde önem taşıyordu. Talebeye sonradan şahsi kapasitesine ve çalışmalarıyla gösterdiği kaliteye dayanarak deneme atelyelerinden birine veya diğerine girmek üzere izin verilirdi”(Gropius, 1967: 45,46).

Hazırlayıcı öğretim tüm öğrencilerin teknik öğretime geçebilmesi için zorunlu bir öğretim süreciydi. “Hazırlayıcı öğretim döneminde gösterilen derslerin bazıları zorunlu, bazıları ise her öğrenciye açık tamamlayıcı kurslardı. İtten, Kandinsky ve Klee’nin biçimlendirmeye yönelik kursları zorunlu, yazı, desen çalışmaları ise öğrencilerin isteklerine bırakılmıştı”(Bingöl, 1983:26).

“Bauhaus’da Hazırlayıcı öğretim olarak başlatılan, daha sonra gelişip bütün dünyaya yayılan, bizdeki sanat eğitimi yapan okullarda da “Temel Sanat Eğitimi” olarak giren, mimarlık eğitimi yapan kurumlarda “Temel Tasarı” olarak nitelendirilen bu çalışmalar Bauhaus bünyesinde geliştirilerek oldukça bilimsel ve metodik prensiplere oturtulmuştu. Sanat eğitimine başlayan bütün öğrenciler “Hazırlayıcı Öğretim” den geçerlerdi. Bu dönemde adaylar, daha önce sanatla ilgili ne öğrendilerse; çizim, biçimlendirme, teori, vb. unutmak, her şeye sıfırdan başlamak zorundaydılar. Böylece öğrenci dış etkilerden ve ön yargılardan kurtulur, biçimlenebilecek malzemelerle her şeye yeniden başlardı. Malzemeleri biçimlendirirken amaca uygun özenle seçilmiş üstün vasıflı sanat eserleri analiz edilerek, hangi sanatsal ve estetik kuramlardan hareket edildiği mukayeseli olarak incelenirdi”(Bingöl, 1983:26).

4.2.2. Teknik Öğretim

Hazırlayıcı öğretimde başarılı olmuş olan öğrenciler Teknik öğretim sürecine başlıyorlardı. “ Öğrenim atelyelerinin birinden çıraklık belgesiyle mezun

olabilmek için 3 yarıyıl boyunca ileri düzey proje çalışmaları yapılması gerekir daha sonra zanaatkarlar odası ya da Bauhaus tarafından verilen kalfalık belgesini almaya hak kazanılır”(Gropius ve Bayer, 1990:24).

Bauhaus'ta eğitim her atelyede form ustası ve atelye ustası olmak üzere iki eğitici tarafından sürdürülmekteydi. Bunun nedeni ise sanat ve zanaat birlikteliğinin olmasının en ideali olmasıydı. “Bauhaus'da öğretmen öğrenci değil usta çırak vardır”(İpşiroğlu, 1993:86).

Teknik öğretimde öğrenci Bauhaus atelyelerinde, “ taş ve ağaç yontuculuğu, alçı, seramik, çilingircilik, döküm, torna, tefsiye, emaye, ağaç işleri, ağaç torna, duvar resmi, mozaik, vitray, özgün baskılar, tipografi, fotoğrafı, ciltçilik, örgü dokuma, kumaş baskısı gibi dersler alırdı”(Bingöl, 1983:26).

4.2.3. Strüktürel Öğretim

“ Yetenekli kalfalar için süresi performansa ve şartlara bağlı olarak inşaatta el emeği ile çalışma ve Bauhaus' un deneme alanında serbest eğitim verilir. Zanaatkarlar odası veya Bauhaus tarafından verilecek ustalık belgesi almaya hak kazanılır”(Gropius ve Bayer, 1990:23).

Strüktürel öğretim Bauhaus öğrencilerinden teknik öğretimde başarılı olmuş olanların katıldığı, uygulama ve proje çalışmalarının, dönemin imkanları baz alınarak, teknik öğretime göre daha büyük olan çalışmalardı. Bauhaus'da strüktürel eğitim almaya hak kazanmış olan öğrenciler yine Bauhaus'un temel amacı olan yapı oluşturma üzerinde çalışıyorlardı.

Strüktür öğrenimiyle ilgili olarak Gropius şunu der:

“Yukarıda işaret edildiği gibi sadece tam kalifiye çıraklar binada aktif işbirliği yapmak üzere yeter derecede olgun addediliyordu ve bunlardan da yalnız bir kısmı araştırma istasyonumuza ve buna bağlı proje stüdyosuna alınıyordu. Bu birkaç seçme kişiye kendi teknik branşları dışında da bilgi sağlamak üzere diğer çeşitli atelyelere girme fırsatı veriliyordu”(Gropius, 1967:23-24).

Hazırlayıcı öğretimde, öğrenciler altı aylık bir sürede eski alışkanlıklarından arındırılarak atelye derslerine hazırlanmaktadır. Teknik öğretim, hazırlayıcı öğretimden sonra öğrencilerin kendi seçmiş oldukları atelyelerde üç yıllık bir eğitim döneminde teknik ve teorik bakımdan uzmanlaştıkları bir eğitim sürecidir. Strüktürel öğretim ise teknik öğretimden başarıyla geçmiş, seçilmiş üstün yetenekli öğrencilerin daha çok teorik eğitime dayanan, teknik öğretimin üstündeki bir üst eğitim dönemidir.

4.3. Bauhaus'un Getirmiş Olduğu Yenilikler

Bauhaus yalnızca 14 yıl eğitim vermiş fakat etkisi, kısıtlı imkanları karşılaştığı politik direnişlere rağmen günümüzde de devam etmektedir. Bauhaus'un etkisini Mies van der Rohe şöyle belirtir: “Bir düşünce olması gereği Bauhaus'un dünya üzerindeki her ilerici okul üzerindeki olağanüstü büyük etkisinin nedenidir; bunu örgütle yapamazsınız, bunu propaganda ile yapamazsınız. Yalnız bir düşünce böyle hızlı yayılır”(Çevik, 1992:41).

Bauhaus'u günümüze taşıyan toplum için sanat ilkesinde yola çıkan devrimci düşünceleri olmuştur. Yaşına ya da cinsiyetine bakmadan, ustalar kurulu tarafından yeterli bulunan, önceki eğitimini iyi almış herkesin, kontenjanı elverdiği sürece okula kabul edilmiş olan bir eğitim kurumu olmuştur. Bauhaus Okulu yalnızca zengin ve nüfuzlu zümreye değil tüm halka açıktı(Gropius, 1990:27).

“Buradaki entelektüel ve sanatsal hava, çok farklı yerlerden birbirinden oldukça değişik yetişme ortamlarında çıkıp gelmiş öğrenciler, dünyanın her yerinden gelen, sanatın ve bilimin çok değişik alanlarında uğraş veren ziyaretçiler, akla gelen hemen her konuda yapılan tartışmalar ve verilen konferanslarla yeni bir heyecan yaratmaktaydı”(Grohmann, 1988:109).

“Bauhaus atelyelerinde tasarlanmış ürünler, endüstriyel yöntemlerle çoğaltıldı. Süssüz, yalın, işlevine uygun biçimde tasarlanmış gündelik eşyanın yaygın bir kabul görmesinde, Bauhaus'un büyük bir rolü oldu”(Goetz, 2000:144). Bauhaus oluşturmuş olduğu akademik eğitim anlayışıyla modern dönem eğitim kurumlarının öncüsü olmuştur. Okul yaşamı ile de öncü olan Bauhaus mimariden endüstri ürünlerine

hayatımızda kullanılan ürünlerin daha insana yönelik ve seri üretime uygun olarak tasarlanması fikrini geliştirmiştir.

Günümüzde Temel Sanat Eğitimi olarak adlandırılan veya Mimarlık eğitiminde Hazırlayıcı Eğitim adını alan, Sanat akademilerinden, orta öğretim kurumlarındaki resim programlarına kadar birçok farklı eğitim kurumunda uygulanan ve uygulanmakta olan eğitim sisteminin oluşmasına vesile olmuştur.

Bauhaus'daki Hazırlık Dersleri'nin, günümüz sanat eğitimini en çok etkileyen derslerin basında geldiği görülmekte ve bu dersler günümüzde de Temel Tasarım veya Temel Sanat Eğitimi adıyla sanat eğitimi veren kurumlarda zorunlu ders olarak verilmektedir.

Bauhaus'la gelen ve sanat eğitimine katılan en önemli yenilik, Temel Tasarım eğitimi olmuştur. Temel Sanat / Tasarım Eğitimi, yaratıcı kişilikle sanat ve yeteneklerin, görsel bilinç ve düşünceyi sağlamanın ana eğitim olarak programda yer almış olmasıdır. Bauhaus'da "Basic Design" adıyla "Hazırlık" dersi olarak bir yıl süreyle uygulanan bir ders olmuştur. Üst sınıflar da ise; dallara göre dağılmış olarak dersin varlığı sürdürülmüştür.

4.4. Bauhaus'un Türk Sanat Eğitimine Yansımaları

Sanat ve sanat eğitimi toplumların gereksinimlerine göre şekil almaktadır. İşte bu açıdan Türkiye'nin kalkınma hamlesinde sanayinin ve toplumun ihtiyaçlarını karşılamak amaçlı bir aracı görevini üstlenecek bir eğitim kurumuna ihtiyaç vardır. Türk eğitim tarihinde bir çok eğitim kurumu müfredatlarında tatbiki sanatlara yer verme çabası içerisine girmiş, fakat bu açıdan yetersiz kalmışlardır. Bu ihtiyacın ortadan kalkması için atılan ilk adım "Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu"nun kurulması olmuştur.

Cumhuriyetin ilanı ve yeni bir devletin kurulmasıyla çağdaşlaşma adına gelişmeye müsait bir toplum oluşmuştu. Sanayinin gelişip toplumun daha iyi şartlarda huzur içerisinde yaşamını sürdürebilmesi için yeniliklerin kısa zamanda hayata geçirilmesine ihtiyaç vardır. Sanayideki gelişim 1950'li yıllarda iyice hızını arttırmış ve

bu gelişmeyle yeni bir ihtiyaç alanı olarak, endüstri için çalışacak tasarımcı ihtiyacını doğurmuştu.

Ekonomik anlamda kalkınma ve bunun getirdiği kendi estetik anlayışımızın etkisiyle kendi üreteceğimiz ürünlerin olmasını sağlamak için sanayimizin hızla gelişmesi gerekiyordu. Aksi halde ülkemiz batının endüstri ürünlerini kullanmak zorunda kalan maddi anlamda olduğu kadar, kültürel anlamda da bir sömürge devleti haline gelecektir. Ucuz fabrika üretimlerin batıdan ülkemize girmesiyle el örgülerin üretimindeki düşüş bize nelerin olabileceği konusunda önemli bilgiler vermiştir.

“Bu gelişmeler, kendi yerel geleneğimizin ürünü olan halk sanatlarına da yeni bir bakış açısı ile bakmamızı gerekli kılmış, endüstriyel gelişmelerle kendi geleneğimizin ürünü olan halk sanatlarını birleştirecek yeni açılımların arayışını getirmiştir. Endüstriyel gelişmelerle halk sanatlarını bir arada düşünebilmek, bu bağlamda işlevselliği olan yeni ürünleri tasarlayarak topluma yararlı bir birikim oluşturabilmek, bu dönemde ortaya çıkan kurumların karşısına yeni bir sorumluluk alanı olarak çıkmıştır”(Koçan, 2005).

Tasarım kavramı önem taşımaya başlamıştır. Giderek yoğunlaşan sanayi üretimi sanat ortamlarından üretilen ürünlere özgün tasarımlar yaratmasını istiyordu.

Burhan Asat bu konuyla ilgili düşüncesini şöyle dile getirmiştir:

“Şimdiye kadar yalnız ihtiyaç maddelerini yaratan makine, bundan sonra sanat maddeleri de yaratacaktır. Fakat bunu yapabilmesi için Sanatkar'ın sırtına bir tulum elbisesi geçirerek makinenin başına geçmesi ve onu geçen devirlerin eli gibi duygulu ve ruhlı bir cihaz kılması lazımdır”(Bozdoğan, 2002:129).

Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu, bu açıdan düşünülecek olursa, dönemin de gereksinimleri göz önünde bulundurularak hazırlanmış ve 1950'lerin sanayi alanındaki atağını, toplumun ihtiyacını karşılamak amacıyla bir ilk adımdır.

Hüsamettin Koçan okulun kuruluşunu şu şekilde özetler:

“1950'ler, Türkiye açısından önemli bir eşiğin açıldığı yıllardır. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından çok-partili rejime geçilirken, 14 Mayıs 1950'de Demokrat Partinin iktidara gelişi siyasal tarihimizde bir dönüm noktası olarak nitelendirilir. Devletçi bir ekonomiden, liberal serbest Pazar ekonomisine geçişin hızlandığı bu dönemde, özellikle tarım ve sanayi gibi

alanlardaki modernleşme hamleleri gündelik yaşamın bütün cephelerine yansımıştır. Bu açıdan bakıldığında, Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu'nun ülkemizde türünün tek örneği olarak 1950'li yıllarda kurulması bir rastlantı değildir”(Koçan, 2005).

Mustafa Aslıer okulun kuruluş nedeninin şu şekilde açıklar:

“Rasyonel düşünceyi insancıl değerleri yok etmek için değil, bu değerleri geliştirmek, çoğaltmak için kullanma yoluna girilmiştir. Rasyonel düşünce ve onun paralelinde gelişen teknik gücün yarattığı ‘endüstri çirkinliği’ ile savaş bu asrın başından beri bilinçli olarak yapılmaktadır. Teknik dünyada insanın bir sığıntı olmadığı, olmaması gerektiği anlaşılmıştır. Analitik rasyonel düşüncenin ezdiği güzel şekil duygusunun yerini alacak olan, güzel şekil bilincinin uyandırılması savaşı başlamıştır”(Aslıer, 1971).

“Geçen çağlar içinde toplumumuz, dünya sanatı içinde seçkin bir yeri olan güzel el sanatı ürünleri yaratmıştır. Şimdi girmeye çalıştığı endüstri çağında da, çağdaş zevkin ihtiyaçlarına cevap veren, yeni, kendi yaratacağı renk, desen ve biçim görüşünü taşıyan ürünler ortaya koymak zorundadır”(Aslıer, 1970:33).

1970 yılında okulun görev alanı şu şekildedir:

“- Yaşama ve çalışma çevremizde kullanılan her çeşit mamul, eşya, alet ve makinelerle çalışma ve yaşama mekanımıza güzel görünüş verecek, mesleklerinin maddelerini iyi tanıyan, bu maddelerin işleme tekniklerini bilen, yaratma ve yapma kabiliyeti gelişmiş, sanatçı elemanlar yetiştirmek.

-Okul içinde geliştirilen yaratıcı çalışmalarının ve yetiştirilen elemanların memleket endüstrisi ve el sanatlarına olumlu etkisini sağlayacak tedbirler almak”(Aslıer, 1970:33).

4.4.1 Köy Enstitüleri

4.4.1.1. Kuruluş Gerekçesi

Cumhuriyet aydınlanmasının eğitim alanındaki en özgün ve en çok ses getiren bir uygulaması olan Köy Enstitüsü sistemi 1935'te hazırlıkları başlatılıp 1937'de denemesine girilmiş ve 1940'ta yasallaştırılmıştır. 3803 sayılı Köy Enstitüleri Kanunu 17 Nisan 1940'ta kabul edilmiştir. Kanununun 1. maddesinde “Köy öğretmeni ve köye yarayan diğer meslek erbabını yetiştirmek üzere, ziraat işlerine elverişli arazisi bulunan yerlerde Maarif Vekilliğince [MEB'ce] köy enstitüleri açılır.” Bu yasaya göre bu enstitülerin görevi sadece köy öğretmeni yetiştirmek değil teknisyenler, sağlık görevlileri vb. meslek elemanları yetiştirmektir. Yasada yapılan bu tanımın arkasında

Köy Enstitülerinin kuruluşuna temel olan çok önemli nedenler bulunmaktadır. Ülke nüfusunun yüzde 80'inin yaşadığı köylerde okul sayısı 1935 yıllarında yok denilecek kadar azdır. Kentlerde bulunup bu okullara gönderilen az sayıda öğretmen de köylerde tutunamamakta ve başarılı olamamaktadır. Köylerdeki eğitim gereksinimi sadece okur yazarlıkla sınırlı değildi. Üretimini atadan kalma eski yöntemlerle yapmakta, bulaşıcı hastalıklarla mücadele edememektedir (Altunya, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Sayı,26:1).

“İdeal toplum, kendilerini gerçekleştirebilmeleri için bütün bireylere olanak sağlayacak biçimde örgütlenen toplumdur. Ahlaktan sanata, felsefeden bilime, her şey böyle bir toplumun yaratılmasına dönük olmalıdır. Bu noktada eğitimin önemi büyüktür. Eğitimin amacı öğrenciyi sadece bilgi aktarmak değil, gelecekte karşısına çıkabilecek sorunlarla nasıl baş edeceği konusunda onu hazırlamak ve eleştirel bir bakış açısı kazandırmaktır”(Dewey, 2004:48-49).

Kurtuluş Savaşı'nın ağırlığını çeken köylüler halen demokrasiyi yaşatacak cumhuriyet vatandaşı niteliğine ulaşamamıştır. Kısacası köylüler, modern toplumun tüm getirilerinden yoksundurlar. Bunlardan daha önemli olan 1930-40'larda köye hizmet götürmek çok zordur. Cumhuriyetin kurulması ile beraber başlanılan köylere hizmet götürme çabaları; ya köylünün istek, ihtiyaç ve beklentilerine uymadığı ya da becerilemediği için eksik kalmıştır. Bunun başarılabilmesi için köylünün dilinden anlayan yeni bir aydın tipine gereksinme vardır. Bu da köylünün kendi içinden çıkarılabilecektir. İşin bu noktasını ilk kavrayan ve eksikliği çok iyi tespit eden ve kendisi de bir köylü çocuğu olan büyük eğitimcimiz İsmail Hakkı Tonguç'tur. Öğrenimini büyük güçlüklerle tamamlayan Tonguç, Köy Enstitüsü Sisteminin hem fikir babası, hem de kurucusudur. Onu ilk göreve getiren, Atatürk'ün eski kurmaylarından Milli Eğitim Bakanı Saffet Arıkan'dır. Daha sonra Milli Eğitim Bakanı olan Hasan-Âli Yücel de Tonguç'un girişimlerine sahip çıkmıştır(Altunya, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Sayı,26:1).

“İsmail Hakkı Tonguç, Köy Enstitüleri'nin mimarıdır ve Atatürk ilkelerine inanmış bir eğitimcidir. Tonguç dünya pedagogları arasında Asya Kıtası'nın en büyük eğitimcisi seçilmiştir.Tonguç 1893 yılında Bulgaristan'ın Silistre iline bağlı Torakan ilçesinin bugünkü adı Tatar Atmaca köyünde doğdu. Orta öğrenimine önce Kastamonu Muallim Mektebi'nde yatılı olarak devam etti ve ardından 1916'da İstanbul Muallim Mektebi'nde parasız yatılı okudu. Okulu bitirdikten sonra 1918'de Almanya'ya , daha üst öğrenim için gönderildi. 1918-1919 yıllarında Almanya'nın Karlsruhe kentindeki Ettingen Öğretmen Okulu'nda sekiz aylık bir programa devam etti. 1919'da Anadolu'ya dönerek, Eskişehir Muallim Mektebi'nde Resim ve Elişi ile Beden Eğitimi öğretmeni olarak göreve başladı”(Altun ve Aliçavuşoğlu, 2009: 454).

İsmail Hakkı Tonguç Yunan işgalinden hemen sonra Ankara'ya atanmış ve yine öğrenim görmek üzere Almanya'ya gönderilmiştir.1922-24 yılları arasında Konya'da, kısa bir sürede Adana'da öğretmenlik yapan İsmail Hakkı Tonguç, mesleki eğitim kurumlarında incelemeler yapmak üzere beş aylığına tekrar Almanya'ya gitmiştir. 1925 yılında Ankara' da bir yıl öğretmenlik yaptıktan sonra 11 Mart 1926 Yılında Maarif Vekaleti Levazım ve Alatı Dersiyeye Müzesi Müdürlüğü'ne atandı(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:454).

“10 Temmuz-26 Ağustos 1926 arasında İlköğretim Müfettişleri ve ilkokul öğretmenleri için Ankara'da açılan İş İlkesine Dayalı Öğretim Kursu'nda, yabancı öğretim üeleriyle birlikte çalışarak, daha sonra Köy Enstitüleri'nin temel ilkesi, “iş için, iş içinde, işle eğitim” anlayışını geliştirdi”(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:454-455).

1929-1933 yılları arasında Gazi Eğitim Enstitüsü'nde öğretmenlik yapan İsmail Hakkı Tonguç burada Resim-İş Bölümü'nü kurdu. 1934-1935 yıllarında Gazi Eğitim Enstitüsü Müdür Vekilliği yaptı. 1935 yılında İlköğretim Genel Müdürlüğü'ne vekaleten atandı. O dönemin Kültür Bakanı olan Saffet Arıkan'a Köy Enstitüleri'nin temelini meydana getirecek olan bir rapor sundu. 1936 yılında Eskişehir Mahmutiye'de ilk Eğitim Kursu'nu açtı. 1937'de çıkan Köy Eğitimleri Yasası ile İzmir Kızılçullu ve Eskişehir Çifteler'de ilk Köy Öğretmen Okulları açıldı. 1938'de Hasan Ali Yücel'in Milli Eğitim Bakanı olmasıyla, İlköğretim Genel Müdürlüğü'ne vekaleten atandı. 17 nisan 1940 tarihinde çıkan Köy Enstitüleri Kanunu'yla açılmaya başlayan Köy Enstitüleri'yle 1946 yılında görevden alınana kadar yakından ilgilendi. Görevden alındıktan sonra Türkiye'nin çeşitli yerlerinde sürgün öğretmen olarak görev yaptı. 1954' de emekli olan İsmail Hakkı Tonguç, 24 Haziran 1960 tarihinde vefat etti(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:455). Tonguç öğretmenlik eğitimi almış, Türkiye'nin çeşitli yerlerinde idarecilik ve öğretmenlik yapmış, eğitim sistemlerini inceleme ve eğitim alma amaçlı olarak üç defa Almanya'ya, bir kez Macaristan'a ve Bulgaristan'a gitmiş; bir çok yabancı eğitimci ile tanışmıştır. Köy Enstitüleri'nde uygulanan eğitim öğretim programının oluşturulması için ve incelemeler yapmak amacıyla gittiği Almanya'daki eğitim sisteminden etkilenmiştir. Almanya'da edindiği öğretim yöntem ve ilkeleri ülkemizin gerçeklerine ve ihtiyaçlarına uygun hale getirerek uygulamaya çalışmıştır(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:455-456).

“Aslında Cumhuriyet’in kurulmasından sonra Köy Enstitüleri formülü olumlu-olumsuz denemeler sonucunda bulunmuştur. Köy Enstitüleri’nin gücü, milli oluşundan ve gerçeklerimizin zorlamalarından doğmuştur. Far Kirby, “Köy Enstitüleri düşüncesinin hiç bir yabancı eğitimciye borcu yoktur” derken bu özgün kuruluşlardan söz etmektedir.

Bu Enstitülerin kurulmasında ve yaşatılmasında Tonguç’un çabası çok büyüktür. Tonguç, iş içinde eğitim ilkesini hiçbir eğitmeni taklit etmeden uygulamaya sokmuş, kendi buluşu olarak yaşama geçirmiştir. Tonguç’a göre, uygulanmayan, işe dönüşmeyen bilgi geçerli değildir. Yalnız belleğe dayanan bilgilere değer veren eğitimde doğru değildir. Çünkü böyle kuru bilgilerin de yaşamda geçerliliği yoktur”(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:456).

4.4.1.2. Kuruluş ve Gelişim

O dönemin tek partisi olan Cumhuriyet Halk Partisinin 1935’teki Büyük Kurultay’ında, devlet tarafından başlatılan “plânlı endüstrileşme” hareketine bağlı olarak “köyü kalkındırma” hareketi başlatma kararı aldı. Yeni Milli Eğitim Bakanı Saffet Arıkan İlköğretim Genel Müdürlüğüne eğitimcilere ve özellikle Cevat Dursunoğlu’na danışarak İsmail Hakkı Tonguç’u getirdi. Tonguç göreve geldikten sonra ilk olarak köylerle ilgili ciddi bir araştırma yaptı; köylerde önceden yapılan çalışmaları ve sayısal verileri değerlendirdi. Bu değerlendirmenin ardından 20 yıllık bir plân taslağı hazırladı. Bu plâna göre 1954 yılına gelindiğinde tüm köylere öğretmen, koruyucu sağlık hizmeti, tarım teknisyeni ulaşılmış olacaktı. Belirlenen bu hedefi gerçekleştirmek hiç de kolay değildi. Bunlardan en önemlisi de açılacak enstitülere okur-yazar öğrenci bulmak büyük bir sorundu. Tonguç, ilk olarak 1936 yılında, klasik eğitimcilerin karşı çıkmasına rağmen, Eskişehir’in Çifteler Çiftliği’nde, askerliğini tamamlamış okur-yazar gençlerden seçtiği bir grubu “Eğitmen” sıfatıyla köylerde “geçici öğretmen” olarak görevlendirmek üzere, dört aylık bir kurs açmış ve Ankara köylerinde görevlendirilen ilk 84 öğretmen başarı göstermiştir. Daha sonra bu kurslar çoğaltılarak ülkenin diğer yerlerinde de açıldı. Açılacak Köy Enstitülerinin ilk binalarını da Eğitim adayları yapmışlardı. Daha sonra kendi köylerine giden eğitimciler, topladıkları çocukları üç yıl eğittikten sonra mezun ederek yenilerini alıyorlardı. “Gezici Başöğretmenler”de Eğitimcileri iş başında yetiştiriyorlardı. Ayrıca Eğitimciler, köylüye modern tarım tekniklerini öğretmek, köyde çıkan sağlık sorunlarını kaymakamlığa iletme ve akşam okulları ile yetişkinlere de okuma-yazma, hesap ve yurttaşlık

öğretmekle de yükümlüydüler(Altunya, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Sayı, 26:2).

İkinci önemli adımlardan biri de, 1937-38 öğretim yılında İzmir/Kızıllıçullu ve Eskişehir/Çiftelerde “deneme” olarak iki “Köy Öğretmen Okulu” açıldı. 1940’a kadar açılan bu tip 4 okul, yasa çıkınca “Köy Enstitüsü” adını aldı. Ülkenin değişik bölgelerde yeni Köy Enstitüleri açıldı. 1945’te bu enstitülerin sayısı 20’ye, 1948’de de 21’e çıkarıldı. Bölge esasına göre kurulmuş olan Enstitülerin sorumlu olduğu 3-4 il vardı. Enstitüler öğrencilerini, eğitimcilerin kendi illerindeki köylerde yetiştirdiği öğrencilerden seçerek alıyor, bu öğrenciler ilkokulu enstitülerde tamamlayarak, Enstitünün öğrencisi oluyorlardı. Üçüncü sınıftan sonra Enstitü öğrencileri “sağlık” ve “öğretmenlik” kollarına ayrılıyordu. Sağlık Kollarının “Köy Sağlık Memuru” ve “Köy Ebesi” yetiştiren bölümlerinin öğrencisi daha azdı. Türkiye’deki Enstitü girişimleri evrimini tamamlayamadığı için sağlık ve öğretmenlik bölümlerinden başka bölüm açılmadı. Enstitülerin karşılaştığı en önemli sorunlarından biri de kendi öğretmen ve yönetici kadrosunu oluşturamamaktı. Hizmete uygun olarak ilköğretmen okulu, her türlü orta dereceli meslek okulları ve yüksek okul mezunları öğretmen olarak atandığı gibi, okuma yazması hiç olmayan kişilerden, enstitülere yararlı olabilecek becerisi bulunanlar da “usta öğretici” olarak atanıyorlardı. Hiç şüphe yok ki kadro sorunu sürekli böyle çözümlenemezdi. Bu soruna kalıcı bir çözüm bulmak için, diğer personeli köy eğitimi ile ilgili yetiştirmek ve bir “Köy İncelemeleri Merkezi” ve Hasanoğlan Köy Enstitüsü’nde bir de “Yüksek Köy Enstitüsü” açıldı(Altunya, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Sayı, 26:2-3).

II. Dünya Savaşı’nın sınıra dayandığı, ülkede kıtlığın ve kuraklığın kol gezdiği bir dönemde Köy Enstitüleri kuruldu. Kaynaklar her yönden az ve kıt. Varolan ürün ve paranın da önemli bir çoğunluğu sınıra dayanmış olan savaş için ayrılıyordu. Kurtuluş Savaşı’ndan sonra arta-kalan çocukların oluşturduğu erkek iş gücü de askere alınmıştı. Köylerde çocuk ve kadınlar kalmıştı. Enstitüler “çocuk iş gücü” ile kurulmaya çalışıyorlardı ancak köylüler de tek dayanağı çocuklarını okula vermek istemiyorlardı. Hele kız çocuk bulmak çok zordu. Diğer bir taraftan da bulaşıcı hastalık çocukları alıp

götürüyordu. Günümüzde “Enstitülerde çocukların ezildiğini” eleştiri konusu haline getirenler, o dönemdeki koşulları ve köyde kalan çocukların birçoğunun bulaşıcı hastalıktan öldüklerini hesaba katmamaktadırlar. Fakat bu çocuklar, bir taraftan Enstitünün yorucu işlerini yaparken, diğer taraftan çağdaş yöntemlerle yetiştirdikleri ürünlerle çok daha iyi beslenebiliyor ve hastalıkları iyileştiriliyordu. Bu şartlar altında 700 bina yapılmış, boş olan binlerce dekar arazi işlenip tarıma açılmış, binlerce hayvan ve milyonlarca ağaç yetiştirilmiştir. Bunları yapmasalardı ve köylerde kalan diğer arkadaşları gibi köylerde kalsalardı sefil olacaklar, yeni doğan çocuklar da on yıllarca eğitimden ve bilimin aydınlığından uzak kalacaklardı. Kurulan yeni enstitülere, önce kurulan Enstitüler tarafından “yardım ekipleri” gönderilirdi. Böylece gezi-gözlem, kültürel etkileşim ve dayanışma gibi olanaklar sağlanırdı. Yapılan tüm etkinliklerde köy hayatıyla irtibat kurulur, köyde modern yaşam tarzının gerçekleştirilmesinde işe yarayacak beceri ve bilgiler kazandırılırdı(Altunya, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Sayı, 26:3).

“Köy Enstitüleri, köy öğretmeni yetiştiren beş yıllık karma eğitim yapan kurumlardı. Köy Enstitüleri, izlediği eğitim metotları bakımından da pedagoji biliminin dikkatle incelediği bir model oluşturmaktadır. Dersler üç gruptu. %50 kültür dersleri ve genel bilgi dersleri (Türkçe, tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi, matematik, fizik, kimya, yabancı dil, öğretmenlik bilgisi, müzik, resim, kitap okuma, tartışma, piyes, gezi, araştırma vb.), % 25 tarım (tarla, bahçe, zooteknik, kümes hayvancılığı, arıcılık, ipek böcekçiliği, balıkçılık, su ürünleri vb.) ve % 25’i de teknik dersler ve uygulamalar (demircilik, tenekecilik, ev ve el sanatları vb.). Derslerde uygulanan metotların özü, öğrencileri çalışmalara yönlendirerek, onlara bilgiyi iş içinde iş aracılığıyla öğretmektir(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:457).

Köy Enstitülerinde tüm konular tam bir bütünlük içinde işleniyordu. Güçlü bir tarih eğitiminin yanı sıra tarım, el işi ve güzel sanatlar eğitimi ile yurttaşlık bilinci ve ulusal bilinç kazandırılıyordu(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:457).

Tonguç’a göre, “tüm eğitim etkinliklerinin sağlam kuramsal bir temeli olmalıdır. Onun amacı bilineni yenileyen “amele yetiştirmek” değil, bilinçli ve üretken bireyler yetiştirmektir”(Altunya, 2000:26).

Çok yönlü eğitimin benimsendiği Köy Enstitüsü programında Genel kültür ve Genel becerilerin yanında müzik, spor, edebiyat ve resim gibi etkinlikler, tüm öğrencilerin doğal hakkı sayılıyordu. Her sabah güne halk oyunları ya da cimnastik ile başlanırdı. Eğitimin tamamına hareket, sanat, ve yaratıcılık egemendi. Her öğrencinin mutlaka bir çalgı aleti çalması zorunluydu. Halk kültürünün bütün malzemeleri enstitülere getirilip işleniyordu(Altunya, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Sayı, 26:4).

Her hafta Enstitülerde düzenlenen eğlence ve etkinliklere öğretmen ve yöneticiler de katılırdı. Bu etkinlikler, halk oyunu, gösteri, piyes, müzik orta oyunu vb. etkinliklerden oluşurdu. Yapılan bu etkinliklerine öğrenci velilerinden ve çevredeki köylülerden konuklar da izlerlerdi(Altunya, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Sayı, 26:4).

“Toplumun bütünleşmesinde en önemli etken kültürdür. Kültürü oluşturan etkenlerin en büyük ve önemli kanadını “sanat” oluşturur. Bunun için Köy Enstitüleri’nde, üretim içinde eğitim, iş eğitimi ve sanat eğitimi bir bütünlük içinde yürütülmüştür” (Telli, 2004:42).

Öğrenci kişiliğinin geliştirilmesi açısından ekip çalışması ve bireysel etkinliklerin vazgeçilmez kabul edildiği Enstitülerde uygulanan eğitim öğretim yöntemi, ‘öğrenciyi merkeze’ koymuş ve onu etkin kılmıştır. Köy Enstitüsü Sistemi’nde benimsenen ve Tonguç’un geliştirdiği “İş Okulu” anlayışı, öğrenciyi yaratıcı ve etkin kılacak tüm etkinlikleri kapsardı. Beden eğitimi, müzik, Serbest okuma vb. etkinlikler ‘iş okulunun’ unsurlarıydı. Böylece kuramsal bilgi, uygulama ile iç içe yürütülüyordu. Ayrıca Enstitülerde teknolojinin mümkün olduğu kadar çok kullanımı esastı(Altunya, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Sayı, 26:4).

Köy Enstitüsü programlarında, sanat eğitiminin çok önemli bir yer tuttuğu görülür. Bu anlayışı, Köy Enstitülerinde okuyan öğrenciler arasından, sanatın çeşitli dallarında çok önemli ürünler veren bir çok sanatçının yetişmesini sağlar ve sanat

kültürünü çok iyi almış, benimsemiş yaratıcı ve üretken eğitimciler yetiştirilir(Altunya, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Sayı, 26:4).

“İnsan, her yönüyle potansiyel bir güçtür. Bu birikimin ve sahip olduğu yetilerin gerçekleşmesi ancak, insanın, insani değerlerini kaybetmemesi, kendini tanıması ve bilmesi ile mümkün olabilmektedir. Bu gizil gücün ortaya çıkması, insanın bu bilince ulaşması da ancak küçük yaşlardan başlayacak çok yönlü eğitimle zenginleştirilmiş bir sanat eğitimi ile ve yaşamın her aşamada tutarlı bir toplumsal eğitim-sanat politikaları izlemesi ile sağlanabilecektir”(Pekmezci, 2008:69).

“Estetik eğitimi toplumun yaratıcı gücünü ve verimini arttıran, kalkınma çabası için gerekli nitelik ve nicelikte kişilerin yetişmesini sağlayıcı ve toplumda kişilere yeteneklerine göre yetişme olanağı veren en etkili araçlardan biridir”(Cömert, 2002:2001).

“Kısacası, Cumhuriyetin aydınlanma hedefleri, ülke gerçekleri ve çağdaş eğitim-bilimin verileri arasında yapılmış başarılı bir sentezin ürünü olan Köy Enstitüleri; köy insanının, bilimin aydınlığında, bilinçli bir liderlikle kendi yazgısını değiştirmeye yönelik bir harekettir.

Köy Enstitüsü hareketi; kendi ülkemizin beyin gücü, yaratıcılığı ve yurtseverliği örgütlenecek, toplumun en yoksul çocuklarının kendi emekleriyle ücretsiz öğrenim görebileceklerini, kıt olanaklarla da çağdaş eğitimin olabileceğini, demokrasinin sözle değil yaşanarak öğrenilebileceğini kanıtlamıştır”(Altunya, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Sayı, 26:1).

4.4.1.3. Bauhaus Ve Köy Enstitüleri

XX. yüzyıl başlarında Avrupa’da gelişen ve eğitimi etkileyen sanat eğitimi hareketi İsmail Hakkı Tonguç’un sanat eğitimine bakışını da etkilemiştir. Avrupa’daki “iş okulu” ve “sanat eğitimi” akımlarının etkisiyle Avrupa’da büyük gelişmeler olduğunu, resim dersleri için yeni amaçların ve yöntemlerin geliştirildiğini görmüştür. Bu yenilikler; öğrencilerin gördüklerini resimle anlatma becerisini geliştiren, tasarım becerisini ve yaratıcılık yönünü geliştiren, sanatı ve sanat ürünlerini tanıyıp değerlendirebilen, doğanın güzelliklerinin farkına varabilen çocuk ve gençleri sanata yakınlıştırabilmek ve sanata ilgi duymalarını sağlamaktır. Resim dersinin içinde bulunduğu olumsuz durumdan kurtarılması, çocuğun yaratıcı etkinliğe kavuşturulması

ve iş okulu anlayışı ile diğer derslerin konularının resim dersinden yararlanılarak öğrenilip benimsenmesi gerektiğini düşünmektedir (Kurtuluş, 2004:50).

Köy Enstitüleri Türkiye'nin her bir köşesinde ilkokullara öğretmen yetiştirme amacıyla açılmış okullardır. "iş için iş içinde eğitim" sloganı ile 1940 yılından başlayarak halkın teknik konularda eğitilmesini sağlamıştır. "Araştırmanın, gözlem ve deneyin, iş ve üretimin, yaratıcılığın olmadığı yerde eğitimin ne bireysel ne de toplumsal yararı olmadığına inanılıyordu. Böylece eğitim, üretim alanında işler başarılı ve eserler yaratırken veriliyordu"(Tanili, 2004:72).

Köy Enstitülerinin kurucusu İsmail Hakkı Tonguç Almanya'ya öğrenim için gönderilen gençler arasındaydı. Almanya'da resim, el işi ve iş eğitimi konularında eğitim alan İsmail Hakkı Tonguç 1932 de Gazi Eğitim Enstitüsü'nün Resim Bölümü'nü kurmuş ve 1935'e kadar da bu bölümün yöneticiliğini yapmıştır.

"Tonguç 1932 yılında İlk, Orta ve Muallim mekteplerinde Resim, Elişleri ve Sanat Terbiyesi kitabını yazarak, finansman tikanıkları olan, modern üretim birimlerinin olmadığı bir ortamda modern toplumun iş bölümünün gereklerine uygun bir eğitimin nasıl yapılabileceğine ilişkin görüşlerini dile getirdi" (Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi: 665).

İsmail Hakkı Tonguç eğitim için Almanya'ya gittiğinde, o dönemde endüstri çağı eğitimi olan sanat ve iş eğitiminin birleştiği Bauhaus Ekolünü inceleyerek bu ekolden çok etkilenmiştir. İş eğitimi ilkesi ile kurulmuş olan Köy Enstitülerinde Bauhaus'un çok önemli katkıları olduğu söylenebilir. Sanat eğitimindeki işlevsellik ile endüstriyel üretimin, estetik bir bütünlük içinde ele alınması ile sanatın, toplumun her kesimine ulaştırılması önem kazanmıştır.

"Ülkemizde bundan kırk yıl önce kurulan Köy Enstitüleri, Bauhaus'un kolektif iş eğitimine dayanan düşünce yapısından hareket etti. Enstitüleri bitirenler, köylerinde oluşturucu birliğin öncüleri oldular. Köylünün bilinçlenerek kalkınması bu sistemin örnek alınmasıyla gerçekleşti. Bauhaus ilkesinin tarım alanında da önemli bir gelişmeye yol açabileceğini bu enstitüler ispat ettiler. Ne yazık ki ilerici tüm hareketler gibi köy Enstitüleri de 1947' de kapatıldı"(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:20).

Bauhaus ile Köy Enstitüleri'nin ortak noktalarından biri iş içinde eğitim anlayışını benimsemeleridir. Bu şekilde öğrencilerin yeteneklerinin ön plana

çıkarılması hedeflenmiştir. Bauhaus’da ve Köy Enstitülerin’de öğrencilere balık yemek değil balık tutmak öğretildi, yani öğrenmeyi öğretmek öğretildi. Her iki kurumun bir diğer ortak yönü ise; komünizm eğitimi yapıyor diye kapatılmış ve kısa ömürlü olmuş olmalarıdır(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:459).

“Köy Enstitüleri’nde öğrenciler dünya klasiklerini okurlar, müzik dinleyerek, tiyatro yaparak dünya değerleriyle tanışıyorlardı. Dünya klasikleri yanında kendi yazdıkları oyunları sahneye koyabiliyorlardı. Köy Enstitüleri, köye yönelik bir eğitim kurumu olma özelliği taşıdığı halde, edebiyat, resim, müzik, tiyatro gibi sanat dallarında da etkili rol oynamıştır. Köy Enstitülü yazar sayısı almış ikidir. Köy Enstitüleri’nin amacı köylüyü hem üretici duruma getirmek hem de Atatürk ilkeleri doğrultusunda bilinçlendirmektir”(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:459).

4.4.2. Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu’nun Yapılanması

1950’li yıllarda endüstrinin ve endüstrileşmenin hızını artmasıyla beraber Türkiye’de de Bauhaus ilkeleri doğrultusunda kurulan bir okula ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Endüstrinin çeşitli alanlarında ihtiyaç duyulan tasarımcıları yetiştirme amacıyla İstanbul’da bir Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu açılmasına karar verilmiştir (Erkün, 1967:23).

Tatbiki Güzel Sanatlar Okulunun kurulması için çalışmalar 1955 yılında başlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu’nda Alman Mimar Prof. Dr. Ing Adolf G. Schneck’le el sanatları için yaratıcı bireyler yetiştiren yeni bir okul açmak isteyen Milli Eğitim Bakanlığı, bir sözleşme yapılmasına karar vermiştir. 1930’lu yıllarda Almanya’nın Sanat eğitimi veren kurumlarını inceleyen İsmail Hakkı Tonguç’da böyle bir okul kurma fikri mevcuttur(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009: 303).

Okul binasını tespit etmek, öğretim programları ve öğretim kadrosunu oluşturmak için uzman olarak Stuttgart Güzel Sanatlar Akademisi Profesörü Dr. Adolf G. Schneck davet edilir. “23 Temmuz 1956 Tarihli sözleşme ile göreve başlayan Profesör Schneck, Türkiye’ye gelip kuruluş şartlarını incelemiş ve ilk program tasarımlarını hazırlamıştır”(Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu tanıtım Kitapçığı 1971).

Schneck okul programını hazırlama aşamasında Türkiye'nin birçok şehrini gezerek, toplumun ve ülkenin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmuştur. Almanya'da sanatçı- tasarımcı eğitiminde çağdaş yöntemler uygulamış olan Bauhaus Okulu'nu çok iyi tanıyan ve benzeri okulların başta Almanya olmak üzere birçok ülkede kurulmasında görev almış olan Prof. Schneck, Türkiye'deki durumu inceledikten sonra Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu'nda beş bölümün açılmasını önermiştir. Bu bölümler Dekoratif resim, Grafik Sanatlar, Tekstil Sanatları, Seramik Sanatları, Mobilya ve İç Mimarlık alanlarıdır. Bu incelemeler ve düşünceler doğrultusunda ilk yılın öğretim programını hazırlamıştır(Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Tanıtım Kitapçığı 1971).

Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu yukarıdaki beş temel bölümden oluşmuştur. Birinci sınıfta öğrencilerin tümü başta Temel Sanat Eğitimi Dersi olmak kaydıyla bütün dersleri ortak alırlar. İkinci sınıftan itibaren ise bölüm derslerine başlarlar. Ders programları; okulun genel ilkeleri doğrultusunda tüm bölümün kendi amaçlarına yönelik kendi program ve çalışma yöntemlerine göre hazırlanır.

Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu 1957 yılı ekim ayında Almanya ve Türkiye'den seçilmiş olan uzman öğretim elemanlarıyla , Beşiktaş Dolma Bahçe Sarayı Baltacılar Dairesi olarak bilinen binada öğretime başlamıştır(Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu Tanıtım Kitapçığı, 1971).

“Milli Eğitim Bakanlığına bir yıllık program gönderildiğinde; Bakanlık dört yıllık program istemiş ancak Prof. Dr. Adolf G. Schneck Ankara'ya 1. yılın sonundaki verilere göre 2. yıl ve daha sonraki yılların programını yapabileceklerini yazmıştır”(Eti, 1998).

Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu, Bauhaus örnek alınarak sabit bir programla eğitime başlamak yerine eğitim programından elde edilen deneyimlerle devamlılık arz eden bir anlayışa sahiptir.

Okul program olarak Bauhaus'u örnek almasına karşın, Bauhaus'la aynı eğitim süresine sahip değildi. Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu, dört yıllık yüksek eğitim veren bir okul olarak kurulmuş, amaç ve ilkeleri şu şekilde belirlenmiştir:

“Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu; tatbiki güzel sanatlar alanında artistik, teknik ve bilimsel öğretim ve eğitim veren ; yeni buluşlar yapmaya yetkili, endüstri ve el sanatlarımızın muhtaç olduğu yaratıcı ve yapıcı sanatçıları yetiştiren yüksek dereceli bir öğretim ve araştırma kurumudur. Okul, bu görevini; gündüz öğretimi, gündüz ve gece kursları, sergiler, konferans ve yayınlar yaparak gerçekleştirir.

İstanbul Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nun öğretim süresi dört yıldır. Okul Yüksek Derecelidir ve temel güzel sanatlar eğitimi yapan atölyeleri de kapsayan aşağıda adları yazılı bölümlerden kuruludur: Mobilya- İçmimarlık, Dekoratif resim, Grafik Sanatları, Seramik sanatları, Tekstil sanatları”(Yeni İnsan Dergisi Sayı 55, 1967:25).

Sait Yada ise Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu'nun amacını şöyle dile getirir:

“... Okula yeni alınan öğrencileri çeşitli malzeme ve tekniklere alıştırmak, hakiki ve güzel formlar için bütün duygularını geliştirmek, ellerini ve gözlerini eğitmek, bunların daha duygulu, daha düşünceli ve yaratıcı çalışma güçlerini arttırmaktır. Gençler bu derslerle, bütün malzemeler ve onlarla yapılacak formlarla ve onların bağdaşacağı tekniklerin özelliği hakkında bu anlayışa erişeceklerdir”(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:564).

Bauhaus Okulu'na göre biçimlendirilmiş olan Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nda tüm bölümlerin çalışma programı aşağıdaki gibi üç grupta toplanır:

1. Malzemeyi Şekillendirme: Malzeme yardımı ile form araştırmaları yapmak.
2. Teknik ile Form Güzelliğini Birleştirme: Konstrüksiyon formları, yeniden şekil verme.
3. Endüstriyel Şekillendirme: Çoğaltma (röprodüksiyon), uygulama(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:562).

Bu üçlü programın yanında Tatbiki geleneğinin oluşmasında en önemli yenilik “Temel Sanat Eğitimi”dir. Sait Yada Bauhaus'dan kalan bu mirasın Tatbiki Sanatlar Okulu'nun ruhu olduğunu belirtir(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:563).

Bauhaus ile Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu'nun birbirine paralel olan en önemli unsuru, Temel Eğitim sürecinde bir yıl boyunca haftada üç gün tüm bölümlerde uygulanmasıdır(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:326).

Temel Eğitim sınıfında başarılı olamayan öğrencilerin kaydı silinme kararı alınmış fakat Milli Eğitim Bakanlığı'nın yönetmeliğine göre bir öğrencinin kaydının silinebilmesi için iki yıl üst üste başarısız olması gerekmektedir. Bu açıdan alınan kararın uygulanmasında zorluklar yaşanmıştır.

Okulun süresi Prof. Schneck tarafından dört yıl olarak tespit edilmiştir. Öğretim süreci çıraklık ve ustalık olarak iki bölüme ayrılmıştır. Ustalık sınıfına, çıraklık sınıfında başarılı olan öğrenciler devam edebilecektir. Fakat bu kararın uygulanmasında da karışıklıklar yaşanır(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:326-327).

“Okulun derecesinin ve öğretim süresinin net ve açık olarak saptanmamış olması, mezun olan öğrencilerin sıfatlarının ne olacağının tespit edilmemesi, ülke koşullarını bilmeyen ve bu konuda bilgilendirilmeyen Prof. Schneck'in bu uygulamasının, okulda uzun yıllar çözilemeyen sorunlar yaratmasına neden olacaktır”(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009: 327).

Okulun açılışı Prof Schneck tarafından, Tatbiki ayarında olan okullarda neler yapıldığını insanlara göstermek için Almanya'dan getirmiş olduğu öğrenci çalışmalarıyla gerçekleşir. İnsanları çok etkileyen bu sergiler zamanla gelenekselleşmiştir(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:327).

“İçinde bir çok kıymetli fikirler getirmiş olan Bauhaus sistemi oldukça ekstrem bir harekettir. Sanat ve teknik anlayışındaki inkılapçı davranışlarıyla bir çok yanlış kanaatleri sarsmış, Tatbiki Güzel Sanatlara ve mimariye çok faydalı olmuştur. Bu sanatlarda çalışma ve anlayışın daha şuurlu, daha olgun şekle gelmesini sağlamıştır. Bauhaus sisteminin en değerli tarafı sanatla endüstriyi, el sanatlarıyla tekniği birleştirmek hususundaki gayreti ve bu yoldaki başarısıdır. Diğer taraftan el sanatlarında yaratıcı form şuuruna el sanatı ve teknik içindeki pratik çalışmalarla erişebileceğimizi, okullarda başarılı şekillendirme sanatçılarının ancak bu suretle yetişebileceğini misalleriyle göstermiştir”(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:557).

Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu'nun öğretim kadrosunda üç Türk öğretim elemanı, üç Türk asistan ve dört Alman öğretim elemanından oluşmuştur. Türk öğretim elemanları arasında Sait Yada ve Hakkı İzzet'de vardır. Prof. Schneck örnek olması amacıyla yetenekli öğrencilerden seçilen bir sınıf oluşturmuştur. Bu geçici durumdur ve sadece ilk öğretim yılında uygulanmıştır(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:327).

Prof . Schneck meslek okullarının ilgili oldukları alanlarıyla yakın ilişkinin korunması gerektiğini ve böylece yetenekli öğrencilerin birbirleriyle yakın ilişki kurabileceklerini ifade etmiştir(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:329).

Prof. Adolf G. Schneck, 1957 yılında açılan Tatbiki'nin ilk öğretim yılını yakından takip etmiş, eksiklikleri gidermeye çalışmıştır. 1 Eylül 1958'de Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu'nun müdürü değişmiş ve Prof. Adolf G. Schneck'in sözleşmesi yenilenmemiştir(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:327).

Adolf G. Schneck'in sözleşme süresi içinde Tatbiki İçin yapmış olduğu işler Şunlardır:

1. Okul yönetmeliğinin ana hatlarını hazırlamıştır.
2. Okulun her bölümünün ayrı ayrı olmak üzere, ders programlarını ve uygulanacak yöntemleri tespit etmiştir.
3. Her bölüm şefinin ilk derslerine girerek, uygulanacak olan öğretim sistemi hakkında direktifler vermiştir.
4. Okulun ders malzemeleri ve atölyelerin kurulması konusunda genel direktiflerle beraber, ayrıca, Almanya'da ki bazı fabrikalarla iletişime geçerek, bir çok ders malzemesinin ve örneğinin bedelsiz olarak gönderilmesini kişisel çabalarıyla sağlamıştır.
5. Almanya'daki Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu ve benzerleriyle iletişim kurarak, öğretim ve uygulama programlarını incelemiş, okula uygun ve yararlı olanlar hakkında önerilerde bulunmuştur.
6. Okulun bir çeşit ders hazırlığı görevini yapmıştır.
7. Okulun giriş sınavları programını hazırlamış ve özellikle sınavlara katılarak, sınav sonuçlarının incelenmesinde juriye katılmıştır.
8. İstanbul'da okulla ilgili bazı fabrika ve işletmeleri, özellikle tekstil fabrikaları ile kuyumculuk atölyelerini incelemiş, ayrıca Ankara ve Konya'da incelemelerde bulunmuştur.
9. Almanya Hükümeti'nden, okula ders, araç ve malzemelerini beş senede tamamlamak üzere yaklaşık 20-25 bin mark yardım sağlamıştır. İlk yıl için, Almanya'nın İstanbul Başkonsolosluğu aracılığıyla listeler göndermiş ve fabrikalarla bağlantı kurmuştur.
10. Okul içinde yabancı öğretim elemanlarını seçip ,önerilerde bulunmuştur”(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:329-330).

Prof. Adolf G. Schneck, daha önce benzeri bulunmayan bir okulu Türkiye'de kurmaya çalışmıştır. Bu okul için tüm deneyim ve olanaklarını kullanmaktan hiç çekinmemiştir. Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu'nun bu kadar kısa zamanda başarılı bir okul olmasında, “Tatbiki Ruhu”nun oluşmasında katkısı çok fazladır(Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:330).

Serpil Türelî Söylemez’in deyişiiyle;

“Halkın eğitiminde Tatbiki Güzel Sanatlar Görsel Sanatlar Eğitimi anlayışının ilköğretim kurumlarında kullanılmasının geleceğin yetişkinlerinin yaşama alanının tüm nesnelere estetik arayan bireyler olarak yetişmelerine olanak sağlayacağı düşüncesini taşıyoruz. Bunu yaparken de birey toplum içinde toplum ise teknolojik ve ekonomik bir kültürle beslenmektedir. Bu düşüncelerle sanat eğitiminde yeni bir bakış açısı sunuluyor.

Tatbiki Güzel Sanatlar Görsel Sanat Eğitimi anlayışı, uygulandığı kitlelerde, yaşama alanına ait olan her nesne de güzellik ve sanat söylemi ile karşımıza çıkmıştır. Bugün endüstriyel anlamda üretilen, güzelliklerle donanımlı nesnelere, çirkinleşen dünyayı daha yaşanılır hale getirecek bir görev üstleniyor.

Türk milli eğitiminin pragmatist felsefesine ters düşmeyen bu anlayış sanat eğitimi sistemimize bir alternatif olarak sunulmuştur”

(<http://www.serpilsoylemez.com/resimler/tezim1.htm>).

Almanya ve Türkiye’den seçilmiş öğretim elemanlarıyla çekirdek bir kadroya sahip olan Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu 1960-1961 eğitim-öğretim yılında ilk mezunlarını vermiştir. 1966 yılına kadar 2+2 yıl şeklinde olan öğretim süresi 1966 yılından itibaren dört yıllık yüksek öğretim programına dönüşmüştür (<http://www.endtas.50megs.com/fakulte.htm>).

Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulunda sırasıyla; Prof. Sabri Oran 1956-58, Hayrullah Örs 1958-61, Cevdet Koçak 1961-65, Prof. Dr. Safan Ş. Erkün 1965-67, Hakkı İzet 1967-71, Prof. Dr. Erol Eti 1977-80, Prof. Dr. Tankut Öktem 1980-82 yıllarında müdürlük yapmışlardır (Marmara Üniversitesi Tanıtım Kitapçığı, 1991).

“Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu, 20 Temmuz 1982 tarihli 41. Sayılı Yüksek Öğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin 14. Maddesi uyarınca, Güzel Sanatlar Fakültesi adı ile Marmara Üniversitesi’ne bağlanmıştır. 1986 yılından itibaren Fakülte’de Sinema-TV, Endüstri Ürünleri Tasarımı, Heykel, Geleneksel Türk El Sanatları, Fotoğraf ve Temel Eğitim Bölümleri açılmıştır. Bu bölümler dışında 1988 yılında “Geleneksel Türk El Sanatları ve Tasarım Araştırma Geliştirme Merkezi”, 1993 yılında “Grafoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi” kurulmuştur” (<http://www.endtas.50megs.com/fakulte.htm>).

Bauhaus örnekli bir öğretim kurumu olan Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu gelişmiş bir Köy Enstitüsü örneğidir (Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:332).

Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu ‐Toplum için Sanat‐ fikriyle yola çıkmıştır, küçük bir zümreye hitap eden, toplumun ihtiyaçlarını göz ardı eden bir eğitim anlayışının yerine toplumu önemseyen ve toplumun günlük yaşamdaki ihtiyaçlarını sanat ile bir araya getirmeyi kendine hedef olarak almıştır.

4.4.3. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi

Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu, 20 Temmuz 1982 tarihli 41 sayılı Yüksek Öğretim Kurumları Teşkilatı hakkında kanun hükmündeki kararnamenin YÖK yasasının 14. maddesi uyarınca, Güzel Sanatlar Fakültesi adını alarak Marmara Üniversitesine bağlanır.

Yirmi beş yılın ardından Üniversite bünyesinde yeniden yapılanma gerçekleşmiş yeni birimler ve bölümler açılmıştır. Bu bölümler 1986 yılında Sinema-Tv, Endüstri Ürünleri Tasarımı, Heykel, Geleneksel Türk El Sanatları , Fotoğraf ve Temel Eğitim bölümleridir. Genişleyen okulun fiziki mekan yetersizliğine ise 1985-1986 öğrenim yılı başında Ana Kampüsün Beşiktaş'tan Çamlıca Acıbadem'e taşınması ile ortadan kaldırılmıştır.

Okulun misyonu şöyle tanımlanmaktadır;

‐Misyonomuz; sanat ve tasarım alanında yaratıcı sanatçı ve tasarımcıları yetiştirmek, sanat ve tasarımın yaşama katılmasına, yaratıcı değerlerin insan yaşamında etkili kılınmasına katkıda bulunmaktır. Bu yolda, yayınlar, projeler ve sanatsal etkinliklerle toplumun sanatsal ve tasarım açısından eğitilmesine olanak sağlamaktır‐(Hüsamettin KOÇAN, www.gsf.marmara.edu.tr).

‐Okulun misyon olarak kabul etmekte olduğu hususlar Tatbiki geleneğinin bir uzantısıdır. Ancak Bauhaus'a geliştirilemez bir bağlılık duyulması yada kurulduğu ilk yıllarda oluşturduğu sistem ile hareket edilmesi çağımızda mümkün değildir. Bu nedenle sanatsal düşünce ve üretimle , dizayn kavramları ayrı olarak ele alınmaya ve öğrenimleri ayrı platformlarda fakat etkileşim ve ortak çalışmalara açık uygulamalarla sürdürülmeye devam edilmektedir‐(Hüsamettin KOÇAN, www.gsf.marmara.edu.tr).

Güzel Sanatlar Fakültesinin bünyesindeki bölümler şunlardır;

1- Resim Bölümü

2- Grafik Sanatlar Bölümü

2.1.Reklam Sanat Dalı

2.2.Yayın Grafiği Sanat Dalı

3- İçmimarlık Bölümü

3.1.İçmimarlık Çevre Tasarım Sanat Dalı

3.2. İçmimarlık Mobilya Tasarımı Sanat Dalı

4-Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü

5-Seramik -Cam Bölümü

5.1.Seramik Ana sanat Dalı

5.2.Cam Ana sanat Dalı

6-Tekstil Sanatları Bölümü

6.1.Baskı Sanat Dalı

6.2.Dokuma Sanat Dalı

6.3.Giysi Tasarımı Sanat Dalı

7-Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü

7.1.Halı Kilim Eski Kumaş Desenleri Ana sanat Dalı

7.2.Tezhip-Minyatür Ana sanat Dalı

8- Sinema –TV Bölümü

9-Heykel Bölümü

10-Fotoğraf Bölümü

11-Temel Eğitim Bölümü

11.1.Temel Sanat Eğitimi Ana sanat Dalı

11.2.Sanat Kuramları Anabilim Dalı

Öğrenciler, “Bir bölümde okurken ,yedi yıllık yasal öğrenim hakkı süresince bir başka bölümün de diplomasını alarak “Çift Anadal”, ya da bir başka bölümün sertifikasını alarak “Yandal” yapma şansı bulunmasıdır”(M.Ü.G.S.F. Eğitim Öğretim Klavuzu, 2005:23).

“Gerçekleştirilen değişim projeleriyle "Socrates- Erasmus Öğrenci Değişim Programına ve Avrupa Kredi Transfer Sistemi'ne" dahildir. Bu sistem sayesinde 2. yada 3. sınıfın bir yada iki yarıyılını Avrupa’da bu sisteme dahil olan ve fakülte ile anlaşmalı olan okullarda sürdürebilmektedirler”(M.Ü.G.S.F. Eğitim Öğretim Klavuzu, 2005:24).

Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanlığını da sırasıyla Prof. Dr. Fahiman Tekil 1982-85, Prof. Dr. Mustafa Aslıer 1985-91, Prof. Dr. Erol Eti 1991-97, Prof.Hüsamettin Koçan 1997-2006, yapmışlardır. Fakülte dekanlığını 2006 yılından itibaren halen Prof. Nazan Erkmek sürdürmektedir.

Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi **Uluslararası Öğrenci Trienali** her üç yılda bir önemli sanat ve tasarım okullarının katılımıyla gerçekleşir Üçüncüsü 2003 yılında düzenlenen Trienal Türkiye’den ve yurtdışından otuza kadar tasarım ve sanat eğitimi veren kurumun katılımı ile uluslararası düzeyde gerçekleşmektedir. Bu şekilde öğrencilerin evrensel ölçütlerde sanat ve tasarım hareketleri yaşamaları sağlanarak, düzenlenen bu Trienal sayesinde yeni projelerin geliştirilmesine de öncülük edilmektedir.

Sanat ve tasarımın toplum yaşamındaki yerinin artırılması amacıyla projeler uygulamaya koyulmuştur. **Sanat-Tır** Projesi bu amaçla hazırlanan projelerden biridir. 1998 yılında gezici bir galeri oluşturulmuş Bayburt’a Diyarbakır, Erzurum ve Van’a taşınma yoluyla sanatın toplumla buluşması sağlanmıştır. Bu proje dinamik yapısı ile sanatın halkla etkileşim içine girebilmesi örnek teşkil etmiştir. Sanatın yaşamla iç içe olarak, toplumsal yaraların sanat ile iyileştirilmesi fikrinden yola çıkarak oluşturulan **Sanat-Çadır** projesi de bu açıdan önemlidir. “Ülkemizde büyük acı ve yıkımlara neden olan deprem sonrasında büyük bir çadırda deprem bölgesinde yedi ay sanat eğitimini sürdürerek evsiz ve acılı insanlarla sanatı buluşturma çabası”(Koçan, 2002:14-15) olarak tanımlanabilir.

Aktif ve katılımcı öğrenci profili, sanayi ile etkin işbirliği, çeşitli projeler ve sergilerle toplumla bağlarını güçlü tutması Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinin, Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu kuruluş ilkeleriyle bağlantılı olduğunun göstergesidir. Fakültenin eğitim programında bir yıllık yabancı dil hazırlık sınıfının ardından tüm öğrencilerin ortak olarak aldıkları bir temel eğitim sınıfı ve temel eğitim sınıfından sonra öğrencilerin, sanat tasarım ve teori bölümlerine ayrılması İle devam etmektedir. Okulda Kredili sistem uygulanmaktadır.

Beşinci Bölüm

SONUÇ

5.1. Sonuç

Bauhaus, Endüstri devrimiyle meydana gelen toplumsal düzenin tetiklediği ihtiyaçlar doğrultusunda bir fikir olarak gelişmiştir. Sanatın hayatın içerisinde yer alması yönündeki anlayışı ile sanatın Sanat okullarının duvarlarının ve Müzelerin içinde hapsolmuşluktan çıkartıp yaşama alanlarımıza, eşyalarımıza, evlerimizin içerisine taşımıştır. Bauhaus'un meydana getirdiği etki alanı sanat eğitimi kurumları açısından da aynı düzeyde önem taşımaktadır. Günümüzde sanat eğitimi veren bir çok okul için Bauhaus çok etkili bir model olmuştur. Bauhaus kurulduğu günden bugüne mimariden, endüstri ürünleri tasarımına kadar bir çok alanı etkilemiştir. Bauhaus sanat eğitimi anlayışına da yeni bir boyut getirmiştir.

Türkiye'deki sanat eğitiminin tarihteki gelişim dönemlerine bakıldığında, akademik bir gelişimin olduğu görülmektedir. Bauhaus okulunun kurulması Bauhaus'un eğitim anlayışı, Köy Enstitülerinde Bauhaus'un etkileri ve Türkiye'deki en belirgin yansıması olarak kabul edilen Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu bu araştırmanın genel sınırlarını belirlemiştir. Bauhaus'un bir yansıması olan Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Ülkemizde biraz gecikmeli olarak ancak 1957 yılında kurulabilmiştir. Bir çok alanda batıdan örnek alınarak, ülkemize uyarlanmaya çalışılan bir çok anlayış gibi Bauhaus anlayışı da ülkemizde yaklaşık 30 yıl sonra etkisini göstermiştir. Sanat eğitimi veren kurumlarda bu yansımacı kültür hareketi içinde yerini almıştır. Türk sanat eğitimi tarihine baktığımızda bu anlayışın ülkemizde meydana getirdiği sonuçları açıkça görmek mümkündür.

Eğitim kurumları ve benimsedikleri anlayışlar ortaya çıktığı ortam, çevre şartları ve kendi zaman dilimleri içerisinde etkili olabilir. Ülkemizde batılı anlamda bir sanayi devimi yaşanmadığı için, aydınlanmanın getirdiği rasyonel düşünme biçimi batı ile ülkemizde aynı zamanda ve aynı etkide olmamıştır. İşte bu yüzden batıdaki bu kurumun kopyasının ülkemizde yaşayabilmesi ve etkili olabilmesi mümkün

olmayacaktır. Bu anlayışla bakıldığında Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Bauhaus'un Türkiye'de iyi bir yansımasıdır. Sanayinin ihtiyaçlarını gidermek amacıyla kurulmuş olan Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu sanayi sektöründen oldukça uzun bir zaman hak ettiği ilgiyi görememiştir.

Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu 1982'de, Marmara Güzel Sanatlar Fakültesi adıyla eğitim hayatına devam etmiştir. İlk kuruluş amacı olan zamanın ihtiyaçlarını karşılamak olan okulun prensip haline getirdiği sürekli değişim ve gelişim anlayışı halen sürmektedir. 1950'lerde sanayi kavramının ve bu kavrama bağlı olarak 'endüstriyel tasarım'ın yaşamımıza yeni yeni girdiği o dönem ile bugüne ait ihtiyaçlar farklılaşmış ve sonucunda da bu ihtiyaçları gidermek amacıyla kurulan bu okulun, toplum karşısındaki görevleri de değişerek yeni bir anlayış kazanmıştır.

Bauhaus Ekolüyle kurulan Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Türkiye'nin sanat adamı yetiştirme, Sanat ve Tasarım alanında üretim yapma fırsatı veren en önemli kurumlardan biridir. Kuruluşu itibariyle ülkenin sanat anlayışını değiştirip, yeniden oluşturmak misyonunu kendi gibi benzer kurumlarla birlikte üstlenmiş, 1952 yılında Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Akademisi adıyla, yurtdışından gelmiş eğitimcilerle eğitim hayatına başlamış olmasına rağmen, daha sonra kendi eğitici kadrosunu da yetiştirmiş ve bu açıdan önemli bir eksikliği ortadan kaldırmıştır.

Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu olarak kurulan Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nin temel yaklaşım olarak benimsediği Bauhaus ekolü, Türkiye'nin şartları doğrultusunda yeniden yorumlanarak bugün Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Ekolü olarak tanımlanabilecek bir anlayış ve yaklaşımı hayata geçirmiştir.

Eğitim kurumları da sanat gibi dönemin özelliklerine göre gelişmesi gerekmektedir. İşte bu yüzden 60 yıl kadar önce kurulmuş olan bir sanat okulunun aynı şekilde yola devam edebilmesi mümkün değildir. Sanat yaşam ve yaşam şartlarının gidişatına göre, çağın değişimlerine uyum sağlamak zorundadır. Sanat eğitimi kurumları ise bu değişimin öncülüğünü üstlenecek sanatçılar yetiştirmek üzere hareket

etmelidirler. Zaman asla geriye doğru yol almaz. Eğitim kurumlarında da aynı durum söz konusudur.

Eğitim süreci olarak da günün ihtiyaçlarına göre güncellenen içerik ve yöntemler ile Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi birbiriyle bağlantılı alanlarda lisans eğitimi almak isteyen veya uluslar arası düzeyde eğitimlerini sürdürmek isteyen öğrencilerine gerekli ortam ve şartları hazır hale getirmiştir.

Bauhaus'un amacı; sanatçıya içinde yaşadığı toplumun bir parçası olduğunu benimsetmek ve toplum için sanatçıların çeşitli sorumluluklar almasını sağlamak olmuştur. Sanatçı kendini toplumdaki ve toplumsal olaylardan soyutlayamaz. İşte bu yüzden sanatçı içinde yaşadığı toplumun ve zamanın ihtiyaç ve sorunları karşısında duyarlı olmalıdır. Katılımcı öğrenci profili, sanayiyle işbirliği ve düzenlenen sergilerle toplum ile bağlarını koparmaması, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinin, Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu'nun kuruluş ilkeleriyle uyum içinde olduğunun göstergesidir. Sanat eğitimi veren kurumların da eğitim programlarını bu anlayışla oluşturmaya çalışmaları büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Aytaç, Ç. (1981). **Sanat ve Uygarlık**. Ankara: Dizgi Baskı.
- Akgün, A. (2003). **Günümüzde Sanat Eğitiminin Birey ve Toplum Açısından Önemi ve Sanat Eğitimi**. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi İzmir: D.E.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-ĞĞ Öğretmenliği Programı.
- Akkaya, T. (2004). **Çağdaş Müzecilik Uygulamaları Işığında Eğitim Fakülteleri – Müze İlişkisi ve İşbirliği**. T.C. Genel Kurmay Başkanlığı, Askerî Müze Kültür Sitesi Komutanlığı, 7. Müzecilik Semineri Bildirisi, 24–26 Kasım 2004 Seminer Sonuç Değerlendirmesi.
- Akyüz, Y. (1985). **Türk Eğitim Tarihi**. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Altunya, N. (2000). **Köy Enstitülerinin Düşünsel Temelleri**. Ankara:Özkan Matbaacılık.
- Altunya, N. (2002). **Köy Enstitüleri**. Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Yıl:3 Sayı:26.
- Artun, A., E.Alıçavuşoğlu. (Der.). (2009). **Bauhaus: Modernleşmenin Tasarımı Türkiye’de Mimarlık, Sanat, Tasarım Eğitimi ve Bauhaus**.İstanbul:İletişim Yayınları.
- Artut, K. (2001). **Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Asher, M. (1970). **“Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu”**, Türkiyemiz Dergisi. Sayı 1, İstanbul.
- Asher, M. (1971). **Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu**,İstanbul: İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Yayınları.
- Atalayer, F. (1994). **Temel Sanat Öğeleri**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Balamir, B. (1999). **Sanat Eğitiminde Özgürlük Ve Özgünlük**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Baltacıoğlu, İ.H. (1932). **Resim Muallim Mektebi**. İstanbul: Kanaat kütüphanesi.
- Bayer, H, W. GROPIUS, I.GROPIU. (1990). **Bauhaus1919-1928**. New York: The Museum of Modern Art.
- Berk, N. (1972). **Resim Bilgisi**. Ankara: Varlık Yayınları.
- Berk, N., H.Gezer. (1973). **50 Yıllık Türk Resim ve Heykeli**. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları
- Bingöl, Y. (1983). **“Bauhaus ve Endüstriyel Gelişmenin Sanat Eğitiminin Etkileri”**, Boyut Plastik Sanatlar Dergisi, Sayı:2/17, İstanbul, Kasım.
- Bozdoğan,S. (2002). **Modernizm ve Ulusun İnşası**, İstanbul: Metis Yayınları.
- Cömert, M., (2002). **“Yaparak Yaşarak Öğrenme”**. 75. Yıl Sanat Eğitimi Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, 3.cilt, İstanbul ,İletişim Yayınları
- Çevik, A. (1992). **“Mimarlık Eğitiminde Bauhaus Mirası:Temel Tasarım”**. Yapı Dergisi. sayı:123 şubat ,İstanbul.
- Dewey, J. (Haz. Mehmet Yılmaz). (2004). **Sanatın Felsefesi Felsefenin Sanatı**. (Çev. Nazım Özüaydın). Ankara: Ütopya Yayınları
- Erbay, M. (1997). **Plastik Sanatlar Eğitiminin Gelişimi**.İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Eren, H. ve Diğerleri. (1988). **Türkçe Sözlük**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Erkün, S. (1966).**“Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu” Yeni İnsan Dergisi**, sayı:45

- Ethem, H. (1970). **Elvah-ı Nakşiye Koleksiyonu**. İstanbul.
- Eti, E. (1998). **KIR4B1R Katoloğu**. İstanbul: Marmara Güzel Sanatlar Fakültesi Yayını.
- Etike, S. (1995). **Sanat Eğitimi Yazıları**. Ankara: İlke Yayınevi.
- Etike, S., Y. Kurtuluş. (2002). **Türkiye Cumhuriyetinin Temeli Kültürdür**. Cilt II. Bölüm 5. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Etike, S. (2001). **Cumhuriyet Dönemi Resim Eğitimi**. Ankara: Güldikeni Yayınları.
- Goetz, J. (2000). **Endüstriyel Biçimin Efsanesi Bauhaus**. (Çev. Ayşe Selen). P Dergisi, 16
- Gombrich, E.H. (2007). **Sanatın Öyküsü**. (Çev. Erol Erduran-Ömer Erduran). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Grohmann, W. (1988). **“Paul Klee’nin Bauhaus Dönemi: Resim ve Öğretim”**. No:1. İstanbul: Gergedan- Yeryüzü Kültürü Dergisi
- Gropius, W. (1967). **Yeni Mimari ve Bauhaus**. (Çev. Özgönül Aksoy-Erdem Aksoy). İstanbul: Mimarlar Odası.
- Gropius, W. (1988). **1919 Bauhaus Manifestosu**, (Çev. Ömer Madra). no:12. İstanbul: Gergedan Yeryüzü Kültürü Dergisi.
- Gropius, W. / H. BAYER. / I. GROPIUS. (1990). **Bauhaus, 1919-1928**. New York: Museum Modern Art,
- Gök, F. (1988). **“Yetmiş Beş Yılda İnsan Yetiştirme, Eğitim ve Devlet”**. Yetmiş Beş Yılda Eğitim, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Gürtuna, S. (2004). **Çocuk ve Sanat Eğitimi**. 2. baskı. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- İpşiroğlu, N. / M. İPŞİROĞLU. (1988). **Sanatta Devrim**, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kaya, Ş. (1998). **Cumhuriyet Döneminde Güzel Sanatlar (Resim-Heykel-Mimari)**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kırıoğlu, O. T. (1994). **Sanatta Eğitim**. Ankara: Demircioğlu Matbaası.
- Kırıoğlu, O. T. (2001). **Sanatta Eğitim**. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kırıoğlu, O. T. (2002). **“Beşikten Mezara Sanat ve Kültür Eğitimi”**. Çoluk Çocuk Dergisi, 10. 31.
- Koçan, H. (2002). **“Artık Hiç Bir Şey Eskisi Gibi Değil”**. İstanbul Asyakası Projesi. İstanbul: M.Ü.G.S.F. Yayınları.
- Koçan, H. (2005). **“Bir Düş Tanımlaması”**. İstanbul: Marmara Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Elemanları Sergisi.
- Kurtuluş, Y., (2001). **Köy Enstitülerinde Sanat Eğitimi ve Tonguç**. Ankara: Güldikeni Yayınları.
- Kurtuluş, Y. (2004). **“Aydınlanma ve Köy Enstitülerinde Sanat Eğitimi”**. Yeniden İmece. Sayı 4.
- Lhote, A. (2000). **Sanatta Değişmeyen Plastik Değerler**. (Çev. Kaya Özsezgin) Ankara: İmge Kitabevi.
- Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tanıtım Kitapçığı, İstanbul, 1991.
- Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Eğitim Öğretim Klavuzu. (2005). İstanbul.
- Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi. **“Okul Tarihçesi”**, M.Ü.G.S.F. Yayını.
- Özsoy, V. (1998). **“Yetmişbeşinci Yılda Sanat Eğitimi ve Öğretimi (Resim-İş Eğitimi)”**. Milli Eğitim, Temmuz-Ağustos- Eylül.
- Özsoy, V. (2003). **Görsel Sanatlar Eğitimi: Resim-iş Eğitiminin Tarihsel ve**

- Düşünsel Temelleri.** Ankara: Gündüz Eğitim ve Yay.
- Özsoy, V. (Ed.). (2005a). **İlköğretim Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri.** Ankara:Görsed Yayınları.
- Pekmezci, H.(2008). **Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü ve Bauhaus.** Türkiye’de Mimarlık, Sanat, Tasarım Eğitimi ve Bauhaus Sempozyumu. İstanbul: Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi.
- Renda, G. ve Erol, T. (1980). **Başlangıcından Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi,** Cilt 1. İstanbul: Tıglat Sanat Galerisi.
- Renda, G. Ve İnalçık, H. (2004). **Osmanlı Uygarlığı II.** Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Reez, H. (1960). **Sanatın Anlamı.** Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- San, İ. (1979). **Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık.** Ankara: Tisa Matbaası
- San, İnci. (1985). **Sanat ve Eğitim.** Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını.
- Tanilli, S. (2004). **Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz.**İstanbul: Adam Yayınları.
- Tansuğ, S. (1982). **Sanatın Görsel Dili.** İstanbul:Urart Sanat Galerisi.
- Tansuğ, S. (1993). **Resim Sanatının Tarihi.** İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu tanıtım kitapçığı.** (1971). İstanbul: İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Yayınları.
- Telli, H. (1990). **Türkiye’de Resim İş Öğretimine Genel Bir Bakış.** Ankara:Türk Eğitim Derneği Yayınları Çağdaş Matbaacılık.
- Telli, H. (2004). “**Neden Sanat Eğitimi**”. Yeniden İmece Dergisi, 4. (<http://ttkb.meb.gov.tr/>)- 15.12.2008
- Turanî, A. (1977). **Batı Anlayışına Dönük Türk Resim Sanatı.** Ankara: İş Bankası Yayınları.
- Ünver, E. (2002). **Sanat Eğitimi.** Ankara: Nobel Yayınları.
- Yeni İnsan Dergisi** . (1967) sayı 55 Eylül, İstanbul.
- Zeren, G. (2006). **Bilgi Çağı Ve Küreselleşme Sürecinde Sanat.** Kastamonu Eğitim Dergisi. Ekim 2006 Cilt:14 No:2..

İNTERNET KAYNAKLARI

- web.adu.edu.tr/akademik/garmagan/dersler/tyi/enstitu.pdf/21(Erişim Tarihi:10.01.2010)
- (<http://www.endtas.50meps.com/fakulte.htm> (Erişim Tarihi:04.01.2010).
- (<http://ttkb.meb.gov.tr/>)- (Erişim Tarihi:04.01.2010) ,
- (www.gsf.marmara.edu.tr).
- (<http://www.serpilsoylemez.com/resimler/tezim1.htm>). (Erişim Tarihi:15.01.2010).